altiores fructus earum. Neque ideo putes heroicas virtutes, quæ Sanctos efficiunt, non fuiſſe proprias Sancti noſtri virtutes; quin immo in ejus vita mirifice renidebant; ſed pauci illas intelligere poterant. Omnia in illo magna erant; fides illius tanta erat claritate, certitudine, guſtu, ſuavitate circumfuſa, ut ad gloriæ lumen prope videretur accedere. Videbat veritates, ac myſteria Religionis adeo ſimplici, puro, acri intuitu; ut nihil eſſet dubitandum. Inconcuſſa erat ejus in Deo confidentia: nunquam magis certus erat cujuſpiam rei, neque magis voti ſui compos inter pericula, quam cum non aliud, niſi in divina Providentia præſidium habebat, in qua majori cum tranquillitate quieſcebat, quam puer aliquis in matris ſinu. Anima hæc erat ardentiſſima, generoſiſſima, potentiſſima ad ſuſtinendos labores, & ea ſuſcipienda, quæ Deus illi inſpirabat: dicere ſolitus, ubi Deus aliquod nobis negotium committit, hoc non eſſe deſerendum, ſed fortiter, atque ſtrenue ſuperandas eſſe obvias quaslibet difficultates. *Pater Novet in Meditat.*

Licet Sanctus hic eximias quaslibet virtutes exerceret, tamen non negligebat eas quæ nitent minus.

De propriis viribus præſumere eſt, in magni momenti occaſionibus in ſemetipſis, ſuaque fidelitate præfidere; cum nondum aſſuevit cor noſtrum exiguis regulis illis, ad quas obſervandas Dei reverentia, & amor nos adigit. Simplices, humileſque virtutes ſine fuco, ſine ſtudio, ſine oſtentatione fuerunt Saleſii noſtri deliciæ. Quæſivit ille meritum quidem, non autem ſanctitatis celebritatem. Quamvis infinitos gratiæ theſauros congeſſiſſet, nequaquam parvula hæc devotionis lucella, ſingulis fere momentis, ſupervenientia contempſit, quorum ſi ratio diligens habeatur, brevi ditant animam inſigni ſpiritualium divitiarum congerie. Ferre exigua quædam in proximo faſtidia; citra querelam parvulas diſſimulare injuſtitias, leves ſine murmure pati importunitates, cum docilitate exiguas quaſdam correctiones recipere, vel tempus nanciſci fandi commodum, ut leniter, nec ſine fructu corrigat alios: repulſam patienter tolerare; humane cum famulis agere; ſemet ubi fert occaſio infra ſuam conditionem demittere; hæc erant vulgaria ejus exercitia. Virtutes hujuſmodi, reipſa exiles, ex principio ſuo magnæ fiunt. In magnis occaſionibus anima ſeſe totam colligit, ratio cum fide permiſcetur; obſervamur, & obſervamus, noſmet virtute ſimul, & virtutis exiſtimatione ſuſtinemus, & ſæpe in ipſo bono, quod facere volumus, jam facti mercedem nanciſcimur. Sed ſemetipſos iis in occaſionibus regere, ubi noſmet dumtaxat ſpectaculum ſumus, ubi non alium judicem, aut teſtem habemus, quam Deum, atque conſcientiam; hoc argumentum eſt recti cordis, & confirmatæ fidelitatis. Aſſidua harum virtutum praxi S. Epiſcopus noſter aſſurgebat in Deum fere ſine obice. Talis eſt naturæ corruptio, ut cum virtuti nequeat conſentire, neque niſi ægre, & invite ſeſe rationi valeat ſubmittere. Opus eſt, ut per potentiam ſuam Deus ſubjiciat, ac vinciat; ut ita dicam, indocilem hanc concupiſcentiam, ad ejus furores, & oppoſitiones infringendas. At Saleſius ſecum pacem habebat. Nihil erat in illo, quod adverſaretur, nec ſequeretur gratiam, nihil quod illum contra legem incederet. Anima ſua erat in manibus ejus. Pietas ejus in ſingulos dies creſcebat, docilitate naturæ, & progreſſu gratiæ, & affectus tranquilli in cuſtodia virtutis ejuſdem ad bonum faciendum ſubſidio erant, non impedimento. *Flechier.*

Vocatio S. Franciſci Saleſii ad Sacerdotiū.

Primæ Sancti noſtri virtutes nonniſi diſpoſitiones fuerunt ad majores, & veluti fundamenta præcipuæ vocationis, & Sanctitatis Sacerdotii ſui. Cum loquor de Vocatione, & Sacerdotio, ne vobis fingatis adoleſcentem, vel parentum ſuorum ambitione, vel propria Eccleſiæ mancipatum. Mundi nec metus, nec ſpes ullam habuere partem in illius conſecratione. Ille ſibi propoſuit, non bonum eſſe dumtaxat, verum etiam utile; neque ſibi licere arbitratus eſt talentum ferre ſine fructu, vel iners miniſterium Eccleſiam Jeſu Chriſti. Potiſſimæ illius curæ fuerunt omnia ſtatus ſui officia edoceri, & revocans omnia ſtudia ſua ad ſcientiam ſalutis ad Epiſcopi ſui ſenio confecti, & Apoſtolicis attriti laboribus pedes attulit ſpiritum illuminatum, & obſequentem voluntatem, & dixit ad Heli, ut olim Samuel: *Ecce me.* Fingite vobis veteris Eccleſiæ Sacerdotem in legis meditatione, & Evangelicarum veritatum praxi innutritum, ſeceſſu & oratione præparatum, divino actum ſpiritu ad Eccleſiaſtica miniſteria, reſpicientem ſtatum ſuum tanquam obligationem ad laborem, prout opus eſt, ad Epiſcopi nutum, & quo ad Religionis utilitatem evocatur, incedentem; certum prædicandi J. C. crucem, eam geſtandi, & ſalvandi animam ſuam, aliorum ſaluti proſpiciendo. Talis noviſſimis hiſce temporibus fuit Sanctus Franciſcus Saleſius. Se ipſum cogitavit tanquam electum, & ſecretum a mundo, ut exemplis verbiſque populos adduceret ad Deum; & ſicuti Caritas Sacerdotis J. C. otioſa eſſe non debet, ipſe libenter ſe obtulit muneri duriſſimo, difficillimo, & omnium, quæ tunc eſſe poterant in Eccleſia, periculoſiſſimo. Hoc eſt ut in proximis Genevæ vallibus Crux iterum extolleretur, & ut allideret ad Petram, quæ Jeſus Chriſtus eſt, filios filiarum Babylonis, qui propius maternis adjuti ſubſidiis, influxibuſque, ne patiebantur quidem, ut impune ſibi verba fierent de Religione, quam deſeruerant. Cur mihi non licet hoc in loco oculis veſtris ſubjicere horrentem imaginem populationum, quibus hæreſis miſeram eam regionem vaſtaverat! Templa ſolo æquata, vel polluta; Altaria, ubi reſidebat J. C. everſa, illius Sacrificium oblivioni traditum, & Sacerdotes victimæ facti, Sanctorum Martyrum lipſana templorum ruderibus confracta, & conſepulta, fides adeo ſancta, & venerabilis in ludibrium verſa, verbum ſub congerie novarum doctrinarum, humanarumque traditionum extinctum, & ipſum etiam illius corpus licet ſacratiſſimum, & adorabile ſine ulla reverentia ſacrilegorum peccatorum pedibus conculcatum. Hoc erat horridum illud deſertum, quod Franciſcus Saleſius ſibi ſub Epiſcopi ſui imperio excolendum depopoſcit: hæc erant mala recentia, quæ tunc plorabat Eccleſia, & quibus, quam afferre poſſet medicinam, meditabatur. *Flechier.*

Conceptus quē S. Franciſcus de Sacerdotio imbiberat.

Si Sanctus noſter ſuæ tantum humilitatis conſilia fuiſſet ſecutus, nunquam ille ſeſe obtuliſſet ut ſacro Presbyteratus Ordine initiaretur; quamvis de illo dici queat, quod Gregorius Nazianzenus dicebat de Sancto Baſilio; hunc videlicet Sacerdotem fuiſſe, antequam Sacerdotio inſigniretur. Altiſſimum Ordinis hujus conceptum imbiberat lectione librorum, ubi Sancti Patres de illius agunt dignitate. Sed Deus per lumen ſuum adeo perſpicue illi muneris hujus præſtantiam & ſanctitatem oſtendebat, ipſe vero miniſterium hoc adeo reformidabat, ut niſi Epiſcopus illum certum conſilii effeciſſet, nunquam auſus fuiſſet ad aram accedere. Paruit innocens iſte Samuel voci Dei, a quo per os Summi Sacerdotis vocabatur. Credidit ſibi potius fidendum eſſe in illo, quem Deus ſibi ducem dederat, quam proprio ſpiritui, luminibuſque. Timores ejus obedientiæ ceſſerunt. Sibi perſuaſit incedenti per viam, in quam adducebatur, nihil periculi eſſe reformidandum. Fuit igitur ab Epiſcopo ſuo inter Sacerdotes cooptatus, qui illi manus imponens, cor quoque ſuum dedit ei. Cum divino charactere accepit etiam Franciſcus Spiritum Sacerdotii, qui ſacrificii, & mortis eſt ſpiritus. Mortuus eſt mundo & carni, antequam hoſtiam offerret. Adiit perfectam ſocietatem Sacerdotii Salvatoris, & ex ſemetipſo egreſſus eſt, ut nonniſi J. C. viveret, ac ſubſiſteret eo modo quo J. C. nonniſi in Patre ſuo vivit, atque ſubſiſtit. Ille ſe ipſum reſpexit tanquam hominem Deo conſecratum, & qui nonniſi propter Deum ullum ſui ipſius uſum facere poteſt. Nulla re amplius, licet innocua, oblectatus eſt, Deo uni adhærere decrevit. Manibus ejus, quæ Filii Dei corpus attrectabant, non utebatur amplius, niſi ut illas in cælum attolleret pro peccatoribus veniam deprecaturus. Os illius, quod illud conſecrabat, nonniſi ad illi benedicendum aperiebatur. Reſpexit cor ſuum tanquam templum ſacrum, in quo Salvator incolebat. Denique Vir iſte, qui Angelorum panem offerebat, vitam vere Angelicam ducere incepit. *Godeau in Sancti vita.*

Statum hūc amplectitur cauſſis, non quidem humanis, ſed omnino divinis.

Sanctus Franciſcus Saleſius ſtatum Eccleſiaſticum amplexus eſt, non ut ibi contra adverſa inveniret refugium, quod hodierna die plurimi faciunt: qua enim ſpe illum non alliciebat mundus, ſive militiæ nomen dare vellet, ſive in toga verſari, cum eſſet major natu in ampliſſima familia, & ſumma apud Principem auctoritate polleret. Sed ut Eccleſiæ caſtra ingrederetur, veros cæleſtis Patris cultores procuraturus, qui eumdem in ſpiritu & veritate adorarent. Diluculo in certamen deſcendit, ſed eo deſcendit apparatu, qui neceſſarius eſt. Si errores varii impugnandi ſunt, quos mendacii ſpiritus in mundum effudit, ex puriſſimis fontibus hauſit lumina, quæ celeberrimis etiam Doctoribus laudem conciliarent. Si medendum eſt variis malis, quæ morum corruptio in ſæcula peperit, perfectam ille innocentiam ſervavit, & jampridem ſeſe in ſolidiſſimis virtutibus roboravit. Quid autem cum adeo felicibus diſpoſitionibus non aggredietur animo efficiendi, ut Deus ab hominibus agnoſcatur, & diligatur? Nihil ſane non dignum corde ſuapte natura magno & ſublimi, & quod majus, ut ita dicam, effectum eſt zelo ardentiſſimo, quem caritas valeat inſpirare. *P. Martineau.*

Elogium, & peculiaris character S. Franciſci Saleſii.

Spiritus S. Moyſi encomium celebrare aggreſſus, ait, Sanctum hunc Legislatorem ſpecialem gratiam eſſe conſecutum, ut eſſet dilectus Deo & hominibus, & ut ejus memoria eſſet in benedictione, Deum feciſſe illum ſimilem in gloria Sanctorum, glorificaſſe eum in conſpectu Regum, eique populi ſui regimen commiſiſſe, necnon præpoſuiſſe illum, ut doceret Iſrael & Jacob legem, cujus praxis eſſe debet fons vitæ; ſed potiſſimum illum propter Fidem, & lenitatem ipſius Sanctum feciſſe. Facile eſt ex omnibus hiſce coloribus agnoſcere magnum Genevenſis Eccleſiæ Præſulem, Sanctum Deo hominibuſque dilectum; Sanctum, cujus memoria ubique gentium eſt in benedictione; Sanctum, qui hæreſeos & ſchiſmatis monſtra profligavit; Sanctum a regibus Terræ in honore habitum; Sanctum, qui ad Eccleſiæ regimen non alias ingreſſus eſt, niſi per explicitum imperium Dei, Sanctum, qui univerſum Chriſtianum orbem de officiis veræ pietatis erudiit; Sanctum Inſtitutorem, & auctorem Regulæ admirabilis, quæ tot Sponſas J. C. ſanctificavit; Sanctum denique excellenti lenitatis ſuæ merito per apotheoſim Sanctorum faſtis adſcriptum: *In lenitate ipſius Sanctum fecit illum.* (*Eccli.* 45.) Iterum dico, nonne hic eſt incomparabilis Saleſius? Hæc æquior eſt, atque perfectior imago, quam divini hujus hominis concipere valeamus. Hic fuit Sabaudiæ Apoſtolus, Oraculum & Prædicator Galliæ, Patronus cauſſarum Dei in Aulis Regum, Præſulum Exemplar, hæreſis flagellum, religionis veræ propugnator, florentiſſimi Ordinis Pater; verbo, ſæculi ſui ornamentum: quæ omnia complectemur dicendo, hunc tanquam Moyſen, hominem fuiſſe mitiſſimum, & per lenitatem ſuam, uti Moyſes, prodigiis patrandis parem. Lenitas Evangelica, amabilis Sancti noſtri character eſt, quæ totum ejuſdem elogium poteſt conficere. *P. Bourdalouë.*

Lenitas

Quomodo in vita cōmuni magnā evaſerit ſanctum, idque per lenitatem.

Lenitas Sancti Franciſci de Sales illum in vita communi ſanctum effecit, tranquillum, æqualem, & caritate flagrantem. In domo patris ſui, in ſtudiis, in Academiis, in communi mortalium conſuetudine artem nanciſcitur ſemetipſum ſanctificandi, tanquam Religioſum aliquem, pœnitentem, anacoretam, in communi Chriſtianorum ordine extra ordinem, peculiariter perfectum, eo quod nullam unquam particularem affectationem appetiit; ſingularem, & quod nullam habuit ſingularitatem, & in communi conditione, & ſecundum ſæculi ſui mores ſeſe evexit ad præteritorum ſæculorum virtutes præſtantiſſimas. Plurimi æquarunt illum morum integritate, licet ad mortem uſque baptiſmi ſui innocentiam ſervaverit; ardore zeli, licet ſexaginta animarum millia Deo peperiſſe conſtet; patientia, licet perſecutiones, & contumelias in deliciis habuerit; humilitate, licet pueri docilitatem cum hominis perfecti captu conjunxerit, animo a creatis quibuſcumque rebus alienato, licet ſæpe viderit optimis conſiliis ſuis obſiſti; ipſamque Congregationem ſuam, quæ fuit ſpes ſanctæ poſteritatis ſuæ, gaudium cordis ſui, ad incitas redigi, inopinatis caſibus pene labefactari. *Flechier.*

Status omnes ſanctificavit & conciliavit vitæ civilis officia cum officiis conſcientiæ, & religionis.

Quiſnam conciliare novit, ut Sanctus noſter, vitæ civilis officia cum officiis conſcientiæ? Sanctificavit commercium, & mundi decorem recto uſu ſeſe accommodans tempori, & conſuetudini, ſemper tamen ratione duce, auſpice prudentia; humanus in amicitia, & familiaritate, quam ſemper redigebat ad caritatem, earum principium, & ſpiritualem utilitatem illorum, quos diligebat, qui unicus erat earum finis. Si ad ſe corda trahebat, ne credatis ideo, illa ſibi retinuiſſe, noverat illa ad J. C. adducere tanquam bonum, quod propter illum adquiſiverat. Si in animos ſemet inſinuabat; illic fidem, & Religionem quærebat inſtituere. Præjudicium erat, a Deo diligendum eſſe, qui a Saleſio diligeretur: Verbo, Saleſium diligere, & amare pietatem, unum ferme erat, & idem. Nunquam viſus eſt in aliquem, ne devotionis quidem, exceſſum ferri. Reddidit Deo cultum interiorem, atque perfectum, ſed prudentem & rationabilem, juxta Apoſtoli conſilium. Licet de ſe humillime ſentiret, tamen dignitati ſuæ nunquam externum aliquod negavit decus, quod uſus poſtulare videtur, ubi nihil ordini adverſatur. In ſocietatibus hilari, modeſtaque virtute utebatur, quæ viros bonos lætitia afficiebat, & peccatores ædificabat, atque in tota vita ejus admirabantur homines ſimplicitatem ſine fuco, prudentiam ſine ſimulatione, conſcientiam ſine ſcrupulo, ſcientiam ſine vanitate, pietatem ſine faſtu, exteriorem totius corporis habitum ſine affectatione, & conſuetudinem, in qua lenitas ſpiritus, rationis vigor, & vitæ puritas elucebat. *Idem.*

Ratio illius uniformis, & conſtans, in actionibus, & occaſionibus omnibus.

Quis unquam magnum hunc Epiſcopum uniformi pietatis praxi exæquavit, quamvis in jugi verſaretur occaſione, ut diſtraheretur, vel impediretur? Nonne mundo uſus eſt, quaſi non uteretur, ea cum ſobrietate, quam fidelibus omnibus commendat Apoſtolus? Non quæſivit ille latebras, ſed ſe ipſum collegit. Interfuit ſocietatibus, & converſationibus: ſed inter ſæculi ſtrepitus novit ſibi intra ſe interius ſilentium, & ſpiritualem ſolitudinem facere. Eadem operabatur, quæ alii, ſed aliter ab aliis operabatur illa; cortex quidem erat ſimilis, ſed radix alia, & caritate minimos etiam vitæ ſuæ actus effingente, nihil non vulgare operabatur, & hoc ipſum in illo erat non vulgare. Nunquam inter ceteros eniteſcere quæſivit: ſemper peculiari cura, & affectu quaſdam proſecutus eſt virtutes, quæ negliguntur, quia eminus non proſpiciuntur, & quod creſcunt ad pedes, & umbram Crucis, & quantumvis aliquam afferant moleſtiam, nunquam fere honori ſunt exercentibus illas. Hæc vulgaris eſt illorum illuſio, qui magna ſibi eſſe putant talenta, ac pietatem reſpiciunt tanquam artem in qua vellent excellere. Quantumvis modice de te ſentias in pietate, velles tamen exercere virtutes fortitudinis, conſtantiæ, magnanimitatis. Verum cum hæ niteant, ſibique admirationem concilient, verendum eſt, ne vanitas illas pariat, & illæ rurſus pariant vanitatem. Ceterum earum occaſiones raræ ſunt, & ſæpe etiam in incerta expectatione ſemet inſigniendi magno quopiam facinore, fructus amittitur plurimarum exiguarum virtutum, quæ uſu quotidiano non parum proficiunt. *Idem.*

Nemo propius imitatus eſt lenitatem Filii Dei, quam Saleſius.

Manſuetudo magni hujus Viri tanta fuit, ut quicumque illum cognoverunt, aſſerere non dubitaverint, nullos unquam extitiſſe Sanctos, qui propius Salvatoris manſuetudinem imitati ſunt, & magnus quidam Cardinalis dicebat, ſibi videri in illo imaginem intueri ſacræ humanitatis Filii Dei palam cum hominibus converſantis. Et profecto facies ejus, oculi, verba, & actus omnes nonniſi bonitatem, ac ſuavitatem afflabant. Alte adeo lenitatem hanc impreſſerat in corde, ut quodammodo in naturam migraverit, & omnibus actionibus ſuis generalem influxum præberet. Tanti faciebat præclaram hanc virtutem, quæ originem ducit a vera caritate, & a profunda humilitate, quam vocabat baſim, & fundamentum ſanctitatis, & characterem filiorum Dei. Merito quidem vulgo dicebatur, ipſum hominem fuiſſe ſine felle; etenim, uti liquet, diſſecto poſt mortem illius corpore, inventum eſt fel ejus in lapidem converſum; quod ex Medicorum ſenſu contigerat propter vim, quam Sanctus Præſul jugiter ſuæ faciebat iracundiæ, in quam natura proclivis erat, ob ſanguinem calidum, atque ſubtilem. Videtur hic tener diſcipulus Filii Dei nequaquam ſuapte natura fuiſſe manſuetus; ſed ſibi aſſidue vim adhibendo talis per gratiam evaſiſſe. *P. Texier.*

Summa lenitas S. Francīſci Saleſii in converſatione.

Summa Sancti hujus lenitas plurima in converſatione habebat illicia, a quibus non ita facile erat ſibi cavere. Sentiebat quiſque ſe illius affectu teneri, ex quo aperiebat os, ac ſimul ſibi conciliabat exiſtimationem, & benevolentiam eorum, cum quibus conſueſcebat. Aſperi, ac imperioſi mores Miniſtrorum novæ Religionis morum ejuſdem moderationem commendabant; & durities qua cum illo agebant, ubi ſimul argumentabantur, injuriæ, quibus illum proſcindebant, magis magiſque excollebant lenitatem ejus, recentemque illi conciliabant admirationem apud eos, qui quotidie teſtes erant furoris, ac impotentiæ adverſariorum æque ac patientiæ, qua illos ſuſtinebat, patientiæ, inquam, quæ eo uſque proceſſit, ut cum Calviniſtæ in inſidiis duos collocaſſent ſicarios, ut Sanctum hunc Virum adorti trucidarent, cumque miſeri illi hunc expectarent ſecus viam, qua tranſiturus erat aliquot ſtipatus amicis, qui ſe illi comites addiderant, diſtricto gladio in illum impetum fecerunt vitam adempturi, extremo hoc in periculo nihil de illius perierit conſtantia, nihil de conſueta lenitate. Vetuit ne qui illum comitabantur, armis uterentur, & obviam latronibus occurrens, dixit illis: Erratis, amici: profecto vos ad necem non quæritis hominem, qui non ſolum vos non laceſſivit, ſed qui ex corde pro vobis ſuum effunderet ſanguinem. Paucis hiſce verbis furentium rabiem ſedavit, qui ad Sancti pedes provoluti veniam petiere, quam libenti animo illis largitus eſt. *Marſolier.*

Tentatio terribilis, qua oppugnatus fuit Saleſius.

Salutis noſtræ inimicus tantam ferre nequit innocentiam ac virtutem in tenera ætate. Aggreditur Comitem ea tentatione, quæ una omnium ad illum opprimendum par erat. Suggerit illi quantumvis optimam habeat voluntatem, quodcumque ineat conſilium, eum eſſe æternis ignibus adjudicandum. Inferni horror, terribilis damnati ſtatus, terror, atque tumultus Sancto adoleſcenti maximum afferunt mœrorem, quo prope erat, ut obrueretur, cum oculorum aciem conjiciens in imaginem Virginis Sanctiſſimæ, nova excitatus fortitudine exclamat: Si ita miſer ſum, ut merear in æternum poſt mortem meam a Dei conſpectu repelli, volo ſaltem frui conſolatione illum donec hac vita vivam, diligendi. Oratio adeo abhorrens a damnati ſtatu Sancti turbas diſſipavit, dæmonem confundit, & in ſanctam animam tranquillitatem revexit. *P. Croiſet in Aſceticis exercitationibus.*

Factum idē aliter elatū.

Sanctus adoleſcens interiori fruebatur pace, quæ nullo unquam perturbanda caſu videbatur: ſed ad hanc tranquillitatem nonniſi per tumultum, furoreſque procellarum pervenit; ita ut interioris hujus pacis jacturam facturus videretur eo quod nihil nanciſcebatur, quod illam poſſet perturbare. Etenim puer adhuc, cum audiſſet Cæli viam aſperam eſſe, difficilemque, ſpinis, & crucibus conſitam, cumque ex altera parte interius gaudium cogitaret, quo in Dei cultu afficiebatur, ſanctamque lætitiam, qua in viam mandatorum Dei decurrebat: mira Spiritus tenebrarum illuſio! periculoſa verſutia inimici noſtræ felicitatis! quod erat præclara merces fidelitatis animæ hujus innocentis in mente ejus putabatur indubium, certiſſimumque reprobationis ejuſdem argumentum; & ſecundum timorem hunc, perperam quidem conceptum, ſed nihilominus ita impreſſum, ut nulla cogitatio illum extrudere poſſet; crederesne, illum nullam invenire potuiſſe crudeli, ac periculoſæ huic tentationi medicinam, niſi in eadem lenitate, quæ effecit, ut iniret conſilium fideliter Deo inſerviendi, quidquid eſſet eventurum? Namque ſicut illi perſuaſum erat, ſe ex numero eſſe reproborum, ſibi repræſentavit terribiles cruciatus, quibus infelices juſtitiæ divinæ victimæ torquentur; extenſionem æternitatis, quæ ſeſe in illius mente explicabat, devorantium flammarum imaginem, fletus omni ſolatio carentes, & dolores amari, quibus indeſinenter cor miſerorum eorum diſcerpitur, interdiu, noctuque menti illius occurrebant. Heu! ajebat ille, ea in triſtitia incomprehenſibili, qua premebatur, & qua ad ſiccitatem redigebatur; Heu! contentus ſum, Deus meus, hæc omnia pati; ſed æternum privari conſpectu tui, qui ſummum es bonum meum: ſed odiſſe te, & indeſinenter in te blaſphemias evomere, hic mihi infernus alter in eodem inferno. Verum quoniam tu juſſiſti, mihique obtemperandum eſt adorabili tuæ voluntati, ſaltem volo totum vitæ meæ tempus impendere, ut te diligam, ut tibi ſerviam. An non admiramini ingenii hujus ſuavitatem, animæque tranquillitatem, quæ ideo ſolum turbatur, quia timet malaciam, qua fruitur? Placuit tandem divinæ miſericordiæ luminis radium in fidelem hanc animam immittere. Tenebræ mentis ejus caligine laborantis diſſipatæ ſunt; ſedata eſt cordis ſui agitatio, tetræque cogitationes, quæ totidem erant veluti nubes, quas congeſſerat dæmon ad tempeſtatem hanc excitandam, cum aliis mitioribus, ac jucundioribus locum feciſſet, rediit tranquillitas animo, quam nunquam deinceps amiſit: nam poſt diram hanc tentationem, nihil eum valuit amplius perturbare. *Auctor Sermonum in omnia argumenta &c.*

Hoc ipſum aliter.

Salutis noſtræ inimicus, quem nobis exhibet Scriptura, modo tamquam leonem vi facta palam ſævientem, modo tamquam ſerpentem, qui calliditate ſua nos fallere nititur, abuſus eſt ea tranquillitate, qua intrinſecus Comes adoleſcentulus perfruebatur: perſuaſurus illi ea omnia, quæ agebat, ut ſe Deo redderet acceptum, eſſe irrita, & jam actum eſſe de æterna ſalute ipſius, eumque jam in reproborum numero eſſe conſtitutum. Puer ille ea correptus fuit formidine, quam æternæ damnationis perſuaſio producere poteſt in anima, quæ

Deum

Deum timet, & quam diu ſpes allicit illius poſſidendi. Quemadmodum tenero amore divinam proſequebatur Majeſtatem, ſummo torquebatur dolore, quotieſcumque cogitabat ſe deſtinatum eſſe, ut æterno inſectaretur odio Deum; & hæc aſſidua fere illius erat cogitatio. Terror inferni, mentis agitatio, jugis cordis ſui tumultus, tandem illum in altiſſimam conjecere triſtitiam, unde nihil illum poterat liberare. Integros traducebat dies plorando, nocteſque conquerendo. Corpus ejus licet robuſtum tandem ceſſit. Amiſit repente bibendi, comedendique guſtum, ac ſomnum; videbantur in ejus facie non obſcura deſperationis indicia, quæ nihil non timendum eſſe portendebant. Sed Deus, qui non permiſerat, ut puer adeo violenter tentaretur, niſi ut illius periculum faceret, & illi diffidentiam in propriis viribus immitteret, atque in humilitate ſolidaret, quæ admodum eſt neceſſaria ad tuendam eminentem ſanctitatem, ad quam evocabatur, ipſe illum ſine hominum miniſterio a furenti hac tentatione liberavit. Immiſit illi deſiderium redeundi in Templum Sancti Stephani Græcorum ubi Deo voverat caſtitatem. Aſpectus imaginis Beatæ Virginis excivit in illo confidentiam, quam ſemper habuerat in potenti illius interceſſione apud Deum. Illam obteſtatus eſt, ut dignaretur eſſe Patrona ſua coram Dei Majeſtate, & deprecaretur malum, quo premebatur, atque illum exoraret, ut quandoquidem ita erat miſer, ut æterno ipſum odio inſectari deberet, liceret ſibi ſaltem, quoad viveret, eum ex toto corde diligere. Oratio adeo procul abhorrens a ſenſu reproborum, & quæ ſupponenda eſt ſpe nequaquam caruiſſe, ſtatim fuit exaudita. Illico adoleſcens furenti hac tentatione liberatus fuit, & poſtmodum confeſſus eſt, eo ipſo temporis articulo, quo orationem abſolvit, ſibi de ſuperiori cordis parte ablatum fuiſſe immane pondus, quo premebatur, ac momento ſibi rediiſſe ſpiritus tranquillitatem, pacem cordis, & optimam valetudinem. *Marſolier in vita Sancti.*

In tota vita fuit immunis ab iis imperfectionibus, quibus ætas quælibet eſt obnoxia.

Jugi exercitatione oppugnandi, & vincendi affectus ſuos Sanctus noſter adeptus eſt ita abſolutum in ſemetipſum imperium, ut nulla ætas vitæ illius obnoxia fuerit imperfectionibus, quæ illi adhæſiſſe videantur. In illius Infantia ne minima quidem levitas innotuit, licet igneus eſſet, & acri ingenio: in juventute ne minimam quidem ſibi vindicavit licentiam, licet procul a patria, & oculis eorum, qui ejus vitæ rationem propius ſcrutari poterant, & quorum auctoritas vix, & ne vix quidem cohibere alios poteſt ætate etiam provectiori: ne minimum quidem vitium, impatientia, moroſitas in reliquo vitæ ſuæ curſu enituit; ſemper cum eadem mentis tranquillitate, cum eadem vultus ſerenitate, intra tot adverſitates, importunitates, impedimenta, infirmitates, & morbos, quin unquam conquereretur, quin animum deſponderet, quin jurgaretur, quin in dubium quidpiam revocaret. Eſtne homo, an Angelus hic qui cum hominibus converſatur tam diverſis ingenio? Illum quocumque volueritis nomine appellate; Sed hic ſtatus eſt, & ſitus, in quem illum ſua lenitas adduxerat per jugem affectuum ſuorum mortificationem, conſtantemque ſui ipſius victoriam; hoc enim teſtimonium illi perhibuerunt, quibuſcumque accidit eamdem cognoſcere. Imperium, quod hoc pacto in ſe ipſum adquiſivit, non minus integrum, & abſolutum fuit, quam conſtans, & continens. Hoc illi tribuit perfectam animæ ſuæ poſſeſſionem, ut loquitur Scriptura, hoc generatim ſuper omnes illius affectus ſe extendit. Licet enim proprius lenitatis effectus ſit impetus iracundiæ compeſcere, & prohibere, ne quis exardeſcat, & & in iras erumpat, vel in invectivas, atque contumelias: tamen quemadmodum omnibus animi perturbationibus id commune eſt, ut interiorem hominum partem perturbent, & perturbatio hæc dein extrinſecus prodeat: lenitas prohibet, ne turba hæc appareat, ita ut certum ſit argumentum imperium, quod mitis homo obtinet in proprium cor, integrum eſſe, & abſolutum. *Auctor Sermonum in omnia argumenta.*

Quo modo ſervavit puritaté ſuam in occaſione periculoſa, & in laqueo, qui illi poſitus fuerat.

Quod prodigium intueri in formoſo corpore, & ea ætate, quæ ad voluptatem prona eſt, voluptatem nunquam tentaſſe cor illius? Eo uſque ut primum ſuæ fidelitatis experimentum in tuenda ſine ulla labe puritate corporis animæque ſuæ, quæ a teneris unguiculis dicaverat Deo, fuerit inſignis victoria, quam retulit de blando hoc inimico, in periculoſiſſima, quæ unquam excogitari poſſit occaſione, ubi quidquid lenocinii habet pulcritudo, & juventus illecebrarum, quidquid feſtivitatis habet vivax ingenium, & virium, atque verſutiarum amor, adhibitus fuit, ut de illius virtute referretur triumphus. Ea ætate, quæ huic cupiditati proclivior eſt, ea in occaſione, in qua omnia favebant inſidiis poſitis, eo in loco ubi caſtus hic Joſeph neque fugam capeſſere, neque pallium relinquere poterat, meretrix ad pravum hunc finem conducta, per otium omnibus uti potuit lenociniis, atque artibus excogitabilibus ad conſtantiam illius labefactandum. Tunc ſolum, & ſemel Franciſcus conſuetæ lenitati ſuæ vim fecit, ut ſancta exardeſceret iracundia, quæ fecit, ut in impudentiſſimi ſcorti faciem conſpueret, & hoc pacto ignem extingueret amoris impuri, quem in oculis, & in ore ferebat, & quo illum inflammare adnitebatur. *Auctor Sermonum in omnia argumenta.*

Sanctus hic modum excogitavit conciliandi mundi hujus officia cum officiis Religionis.

Vere aſſerere poſſumus S. Franciſcum Saleſium artem inveniſſe, qua duobus ſimul dominis ſervire poſſimus; quandoquidem novit placere Deo, & Mundo, & alterius mandata ſervare, quin ab alterius urbanitate deficeret. Itaque adeſt ratio quædam hæc duo ſimul conjungendi, quam Sanctus Præſul adhibuit. Mundum cum Deo conciliare infelix ſecretum eſt. Nimis crebro occurrunt hæ odioſæ affinitates Baal cum J. C.; vitæ monſtroſæ, quarum dimidium ſunt vitia, alterum vero dimidium virtutes; mortales, qui per eorum operum praxim, quæ in ſpeciem ſunt bona, credunt ſibi jus adquirere vera ſcelera perpetrandi. Non ita Saleſius cum Deo mundum conciliavit. Quamvis videtur ſeſe inter Societatis, & Religionis officia diviſiſſe, nulla tamen fuit in corde ejus diviſio. Seſe in civilibus virtutibus exercens, ut chriſtianarum amorem induceret, ex Mundi ritibus illos eligens, qui omni culpa vacant, ac ea impugnanda, quæ noxia ſunt, temperans Evangelici zeli aſperitatem Chriſtianæ lenitatis unctione, ſatis ratus gemere, ubi velle corrigere periculoſæ plenum eſſet aleæ, juſtorum ſibi amorem conciliavit, lucratus eſt cor peccatorum, & meritus fuit laudem eorum, quorum duritiem frangere non potuit. *Ex Orationum Panegyricarum Specimine.*

Ejus devotio, caritas, & miſeratio erga pauperes.

Quiſnam erat fervor Orationum Sancti noſtri, cum ad Altarium pedes provolutus, meditabundus, & immobilis effundebat Deo primos ſui cordis affectus, ac illud contra illecebras, & illuſiones mundi roborabat! Quæ illius erat caritas, & erga pauperes miſeratio, cum neceſſitatem eorum miſertus, ea ætate, qua modica experientia, & humanorum caſuum levis conſideratio ut plurimum omnem nobis ſenſum aufert miſerationis, in miſericordiæ opera impendebat, quidquid pecuniæ ipſi in uſus ſuos, vel in ſolatia, & voluptates erogabatur, & aliquid etiam ſibi de victu abradens dividebat panem ſuum, & Jeſu Chriſto juventutis ſolatia, & vitæ etiam ſuæ partem ſacrificabat. Quænam illius erat conſtantia, cum dæmone pudori illius invidente, & duriſſimis illum præliis laceſſente, graviſſimis tentationibus ſtrenue reſiſtens factus fuit exemplum continentiæ; & ingeminans auſteritates ſuas Martyr caſtitatis evaſit! Quænam tandem erat beata illi ſimplicitas, quæ illum effecit divinis imperiis attentum, conſiliis eorum, qui ejus curæ præerant, docilem, ſimulationis & mendacii inimicum, ac ſemper veritatis zelotem? Nonne jam perfectus videtur Chriſtianus? & nihilominus hæc non eſt, niſi Chriſtiani naſcentis imago. *Flechier.*

Patientia in Saleſio virtus erat adquiſita.

Sanctus Franciſcus Saleſius tantam ſibi patientiam jugi conſuetudine adquiſiverat, ut hæc illi virtus ingenita videretur, & illam ſenſu omni carere crederetur. Deus noſter, dicebat Propheta Nahum, Deus eſt patiens, quia ſimul eſt etiam Deus fortis: *Dominus patiens, & magnæ fortitudinis.* (*Nahum* 15.) Fortis ſpiritus ex patientiæ ſuæ charactere cognoſcitur; & ex Sancti Ambroſii ſententia, cuilibet tantum ineſt ſapientiæ, quantum diſpoſitionis ad patiendum. Hinc poſſumus cognoſcere fortitudinem ſpiritus, ſoliditatem, & ſublimitatem virtutis Sancti Franciſci de Sales, qui in plurimis, iiſque urgentiſſimis occaſionibus, ubi agebatur res honorque ſuus; & verbo, in iis quibus nihil illi antiquius eſſe poterat, nunquam tantillum de lenitate, deque patientia ſua amiſerit, oſtendendo ſibi admirabilem adeſſe hanc ſimilitudinem cum Salvatore, quam nobis exhibet Iſaias ſub agni imagine, & qui ſe tonderi ſinit, immo & vitam auferri, quin conqueratur: *Sicut agnus, coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. P. Texier.*

Saleſius alienus a devotione vaga, & moroſa.

Saleſii pietas nemini gravis fuit. Artem nactus eſt ſibi eorum amorem conciliandi, quos corripere debuit. Crux ejus tota fuit in corde ipſius, & tota ſibi. Virtutem non præcipiebat, ſed perſuadebat, & quin peccatorum animos averteret objurgationibus, bonitate ad officium revocabat. Satis quotidiana intelligimus experientia moroſum horum devotorum temperamentum, qui nihil vel ſibi, vel aliis indulgent, qui juſtitiam prætexentes, caritati abrenuntiant, & qui cenſuris, & perpetuis queſtubus partem ſuæ crucis exonerant, in accedentes, ac in alios rejiciunt pœnam illius pœnitentiæ, quam ſibimetipſis impoſuerunt. Si S. Franciſcus concionatur, inutilibus invectivis tempus non terit, ipſum Religionis caput intuetur, & quin inanes crepet reformationes, vel in exterioribus noxis immoretur, quod commune eſt moroſæ indolis, & ſecretæ ſuperbiæ argumentum, cupiditatem aggreditur in ipſo fonte, & in illius locum ſubrogat caritatem. Si cum hæreticis agit, non utitur ille quidem diſputationibus, ac tumultuoſis controverſiis, ubi minus quæritur veritas, quam victoria, ubi potior cura eſt ſuam probare ſententiam, quam illius fidem perſuadere, ubi alius perſiſtit in malo, quod agit, alius corrumpit bonum, quod facere poſſet; alius mordicus aſſerit errorem ſuum, alius humilitatis, & chriſtianæ caritatis oblitus, ſuam alit vanitatem. Sanctus noſter cauſſæ ſuæ juſtitiam oſtendit doctrina, eamque ſua lenitate perſuadet. In colloquiis ſuis unctione manantibus, ac robore plenis quærit potius corda eorum Deo conciliare, quam mentem convincere. *Flechier.*

Saleſii zelus pro Hæreticorum converſione.

Quinam fuit Saleſii dolor, cum ad Caballici agri Miſſionem deſtinatus, ac in illum ingreſſus, vidit abominationem, de qua ſermo eſt in Evangelio, conſtitutam ea in regione, quæ olim Catholicæ Eccleſiæ parebat? Sed quænam illius ſollicitudo, cum hos invenit populos rei novitate confuſos, mendacio deceptos, qui nequitiam errori, & ignorantiæ adjiciebant pertinaciam? Inſuperabiles fere difficultates, quas in Miſſione ſua offendit, animum illius magis, magiſque inflammarunt. Minæ illi intentantur, ipſe vero inexhauſtum patientiæ fontem præparat: omnes illi aditus obſtruuntur, & ipſe ſibi per altas nives, ac inhoſpitales montium anfractus

Evan-

Evangelium nuntiaturo viam facit. Negatur illi hoſpitium, ipſe vero de maceria in maceriam pergit, inter diruptorum templorum rudera reliquias colligit Chriſtianiſmi. Interdicitur, ne quis illi eſcam ſuppeditet, cibus illius eſt facere voluntatem Domini, a quo miſſus eſt, & ſanctum illius verbum nuntiare. Vix invenit, qui aures illi præbere velint, non ideo tamen ceſſat jacere ſemen Evangelicum in agrum deſertum, neglectumque, ratus amplam ſe conſequi laborum ſuorum mercedem unius animæ lucro. Sed quid ſperari non poteſt ab homine, quem Dei ſpiritus agit? Lenitate & conſtantia ſenſim ad ſe trahit populos, & illis ſtatim proponit pacatam quamdam, & mutam actionum, & exemplorum controverſiam. Oſtendit illis in ſe ipſo Sacerdotem caritate plenum, doctum; humilem, ab omni cupiditate vacuum & Miniſtros J. C., quibus apud eos fides omnis fuerat abrogata, omni labe liberat ea integritate, qua ſuum miniſterium adimplet. Plantat ille, & rigat, Deus vero dat incrementum. Paſſim ad illum accedunt, illum audiunt, erudiuntur; attentionem adhibent, ac moventur. Ille diſputat, & convincit: hortatur, & convertit. Quos ſermonibus revocare non poteſt, ædificat patientia. Religionem ſuis virtutibus probat, æque argumentis, & ſua perſuadet humilitate, quod ſua doctrina illuſtraverat. Reſtituitur Dei cultus, rurſus attolluntur altaria, vetus refloreſcit Religio, boni paſtores inveniunt fideles oves, & triginta converſionum millia ſunt fructus caritatis, atque laborum novi hujus Apoſtoli. *Flechier.*

Fructus zeli Apoſtolici ſui.

Statim ac Saleſio propoſita fuit hæc provincia Hæreticorum converſioni operam dandi, illico cucurrit ad adquiſitionem earum Provinciarum, quas illi fere ſexaginta ante eam diem annos occupabant; & præcipuum zeli ſui ſcopum delegit ipſam Genevæ urbem, quæ regionis illius erat quodammodo centrum. Illam oppugnavit, non quidem vi, ſed ſua lenitate, & a veri ſpecie non abhorret oppidum illud infelix non diu illi obſtiturum fuiſſe, niſi præ foribus excubiæ poſitæ fuiſſent, a quibus illi aditus in civitatem precluderetur; & hoc eodem obice omnium incolarum corda cæleſtibus gratiis obſerarentur. Cum igitur Franciſcus omni aditu circumundique prohiberetur, licet nullum non moviſſet lapidem, omneſque excogitabiles vias tentaſſet; illum, ut ita dicam, undique obſedit, in agro Caballicenſi, ac finitimis prædicans. Sed re adhuc integra quot ſunt illi, quibus veram annuntiat fidem, tot ſunt obdurata corda, quæ nonniſi per patientiam emollit. Pedetentim ſex, aut octo lucratur homines, quos ſua trahit eloquentia, & ſua allicit lenitate; hi eidem adhærent, ejuſque partes ſequuntur. Longius mox ſuas extendit victorias. Prædicat Tunioni in urbe ad Genevenſem lacum ſita, tanquam alter Jeremias ſecus flumina Babylonis. Denique fulgor Sanctitatis ſuæ viam illi facit per denſas tenebras. Undique concurritur ad illum audiendum, & nemo reſiſtere poteſt vi veritatis, quam victrix illius manſuetudo in obduriſſima uſque immittit corda, ita ut prope januas, & ſub ipſo Genevæ conſpectu illi abſtulerit, atque converterit quadraginta hæreticorum millia, quæ fuere veluti trophæa lenitatis ejus, pretium ſudorum, & merces patientiæ ipſius. *Auctor Sermonum in omnia argumenta &c.*

Modus quo cũ Hæreticis agebat.

Magnus iſte Sanctus cum Hæreticis agens, ac probe cognoſcens ſolidiſſimarum argumentationum effectum ex ea diſpoſitione pendere, qua illa excutiuntur, minus quærebat probationes veritati, cui nunquam deſunt, quam præparare mentes ad earum probationum cognoſcendam ſoliditatem, ad connotandà divina ea lineamenta, ex quibus facile cognoſci poteſt Eccleſia, & hæc in eam lucem adducenda, cujus ope valeant dignoſci. Neque menti lumen defuturum ſciebat, dummodo cor vellet erudiri; & ſi ſemel nequitiæ cæcitas diſſiparetur, ignorantiæ cæcitatem non diu manſuram; lumen veritatis ſponte ac per ſe ſtatim illuceſcere, ubi amoveantur integumenta, quibus celatur. Ejus eruditio præſens reddebat lumen mentibus, lenitas vero mentes luminibus præſentes. Non erat hæc ſubdola, & affectata lenitas, quæ nonnunquam avertit magis animos, quam cæca licentia: lenitas erat ſimplex, naturalis, & veluti effuſio quædam cordis, quod caritate, & zelo refertum per nimiam plenitudinem exundabat. Hæretici palam intelligebant, boni hujus Paſtoris mentem eſſe illos convincere, quin eos confunderet, ipſam eorum ſibi exiſtimationem adipiſci velle quoad eidem opus erat, ut eorum ſibi fidem captaret; & omnia permittentem veritati, quæ ſola perſuadet, nihil facere vim argumenti, a quo ipſa oſtendebatur. Noverat artem aſſequendi ſenſum eorum, quouſque Religionis ratio illi permittebat, ut facilius eos ad Eccleſiæ ſenſum perduceret; illis relinquere quaſdam nullius momenti conſuetudines, ut in iis, quæ ad caput, & ſummam rei pertinent, illorum mereretur conſenſum; ex collationibus proſcribere omnem ſcientiæ oſtentationem litteratis, eruditiſque viris perfamiliarem; rationem habere ſuperbiæ in humano corde latentis, quæ obeſt ſæpe, ut agnoſcat veritatem, quæ ſibi ab aliis aperitur; auferre argumentationibus imperioſam hanc vim, quæ ſæpius animos, quos trahere cupit, avertit; ſimpliciter exhibere menti veritatem, quam diligit, & permittere eidem oblectationem ex motu proprio eamdem recipiendi; collationibus ſuis non alium immiſcere ardorem, quam zeli religioſi; interpellare de controverſiis colloquia, ubi in jurgia degenerant; mulcere ſpiritus, cum ſententiarum oppoſitione incaleſcentes nimio ardore turbabantur veritatem, vel nimio furore illam oppugnabant. Admirabili hoc conſilio permittebat, ut hoc ſecum reputarent; quæ conſideratio ſæpe validior eſt omnibus argumentis: Religionem quam Viri adeo Sancti, ac Sapientes tutabantur, veram eſſe. *Ex Specimine Orationum Panegyricarum.*

Miſſio ejus in agro Caballicenſi; ejuſque labores.

Saleſius hæreſim aggreditur inter ipſius etiam vallum. Aſpectus Templorum ſolo æquatorum, Cœnobiorum dirutorum, everſæque Crucis, zelum ejus ingeminat. Plenus fortitudine, & fidentia, quibus Heroes fiunt, per ululatus, clamoreſque Proteſtantium Tunonium ingreditur. Modeſtia, patientia, manſuetudo, arma fuerunt, quibus uſus eſt, ut ſe a contumeliis, & nequitia furentis illius populi tueretur. Ejus moderatio & virtus cicures fecerunt eas mentes, animaſque apoſtatas. Loquitur, & convincit. Omnis Proteſtantium cauſſa ad arma conclamat. Severum proponitur edictum, ne quis illum audiat; cum repente ille ſe derelictum videt, deſertumque plures dies in civitatis meditullio, æque ſolitarium, ac ſi in agro verſaretur. Non ceſſat tamen quo minus quotidie divertat ad Alpium colonos, quos *Allinges* nuncupant. Imber, nix, glacies, furentes venti, nox ipſa nunquam illum ab hoc itinere deterruerunt. Frigus ita illum nonnunquam corripiebat, ut immotum redderet; ſed nihil moram zelo ipſius nectere valuit, eumque retardare. Noctes traducit ſub dio, pluviis, frigidiſque nebulis expoſitus. Incedit ſuper tabulam glaciatis reſtulis tectam, ut ultra fluviolum pergat ad erudiendos ruriculas quoſdam nuper converſos. Omnibus ſe periculis objicit; omnia pro ſalute populi illius mala ſuſtinet; ſed ſi ingentes ſunt ejus labores, victoriæ illius ſunt immenſæ. Provinciæ Gez, Ternier, & Gaillard ad Eccleſiæ ſinum redeunt; totus Caballinus ager convertitur: nihil reſiſtere poteſt vi ſermonum illius, aut virtuti exemplorum ejus; & per miraculum, in quo palam Dei digitus apparuit, tanquam agnus inter lupos in manifeſto mortis periculo, lupos ipſos ſapientia, moderatione, & pietate ſua in agnos convertit. Proponit controverſias, exhibet dies octo vel decem ad diſputandum cum miniſtris de iis, quæ in dubium arceſſebantur; ſed tantum abeſt, ut oblatam collationem accipiant, ut immo eidem novæ inſidiæ, novaque parentur lenocinia ad vitam illi eripiendam. *P. Croiſet in Aſceticis exercitationibus.*

Fructus miſſionum Saleſii.

Inſignes fructus, quos in miſſione ſua referebat Saleſius, & multitudo perſonarum, quas in Eccleſiæ ſinum redigebat, impulerunt Epiſcopum, ut eum Duce Sabaudiæ annuente Coadjutorem eligeret, ratus, ſe jam ſenio confectum, ac laboribus per ſe obeundis minime parem, nihil melius, vel utilius efficere poſſe, quam in Sanctum noſtrum eam conferre dignitatem, ut hæc Apoſtolicis ejus laboribus majus pondus, majoremque auctoritatem tribueret. Verum quidem eſt, ſi Franciſcus ſuam conſuluiſſet humilitatem, nunquam adeo ſublimem dignitatem accepturum fuiſſe; ſed conſiderans hanc Dei voluntatem eſſe, jugo ſubdidit cervices, certus ſe toto zelo, omnibuſque viribus cooperaturum converſioni populorum, quos error abſtulerat. Etenim quoties Genevæ, profanæ illius Jeroſolymæ excidium, miſeratione, & zelo ductus ad exemplum J. C. ploravit? Quoties ſe contulit, qua illius ager late patebat, ut de rapacium luporum ore oves exſculperet, quas ab ovili diſtraxerant, & quibus jamjam illas voraturi inſtabant? Quoties ad miſeræ illius civitatis januas acceſſit adoraturus Cruces, quas ſibi ſollemni ritu plantaverat, reparaturus pietate ſua contumelias, quæ Salvatori inter murorum illius ſepta fiebant? Quoties ſuæ caritatis ardor & conſcientiæ religio illum ſollicitavit, ut repoſceret ab ea, non quidem reditus ſuos, quibus fraudatus fuerat, ſed animas populi ſui, quæ ſibi quodammodo ſurreptæ fuerant, atque injuſte retinebantur? Zelus ejus potuiſſetne vim illi non inferre, ſi neceſſarium, vel etiam utile ſaluti, & converſioni animæ alicujus cenſuiſſet? Qua conſtantia profectus eſt, ut urgeret, atque convinceret Theodorum Beza, cujus ſpiritus, doctrina, & eloquentia immortales laudes promeruiſſent, ſi ſocios habuiſſet bonos mores, & ſi illis ad bonam cauſſam tuendam uſus fuiſſet? illum concuſſit, & proculdubio eum pertraxiſſet, niſi avaritia, ſuperbia, ætatis infirmitas illum retinuiſſent; ſeu, ut melius dicam, niſi Deus, cujus terribilia, ſemper tamen adorabilia judicia ſunt, permiſiſſet, ut in abyſſo, in quam pridem ceciderat, mortem obiret. Qua fortitudine voluit ille Catholico morienti pœnitentiæ Sacramentum contra omnes leges, omniaque carnalis prudentiæ conſilia adminiſtrare? Sed quo Evangelico zelo, neceſſitatibus Religionis evocatus, quin nomen vel officium diſſimularet, tranſit per civitatem, quæ occidebat Prophetas, objicitque ſe pro J. C. inimicis ſuis? Feciſſent illi profecto ſacrificium cauſſæ ſuæ perjucundum: ſanguis adeo nobilis, & purus, prope erat, ut per impuras eorum manus effunderetur: & ſanctiſſimum Chriſtianiſmi Caput prope erat, ut eorum parricidarum telis ſcopus evaderet: niſi Dei Filius, qui toties Eccleſiæ ſuæ præſidium pollicitus eſt, illum manu duxiſſet, eumque hæreticis inconſpicuum reddidiſſet, quemadmodum ipſe Judæorum fallebat oculos, ubi ab eorum ſævitia & invidia fugere volebat, donec hora ſua adveniſſet. *Flechier.*

Ex quo Sanctus noſter Coadjutoris dignitatem aſſecutus eſt, Dei amor, qui dudum corde illius fuerat potitus, non inducias, non requiem illi permiſit; ne momentum quidem illum otiari paſſus eſt, neque liberum ei ſpiritum licuit reciprocare, ut naturæ faceret ſatis. Urgebat illum adeo

ſua-

ſuavibus, fortibuſque ſollicitationibus ad Dei gloriam quærendam, ut inſtar myſticorum animantium, de quibus Ezechiel verba facit, totus eſſet pedes ad currendum, totus manus ad agendum, totus alæ ad volandum, totuſque ignis ad inflammandum. Jucundior illius requies erat in curſibus ſuis, atque laboribus, juxta ea, quæ neſcio quis Pater ait: *Requies amoris inquietudo eſt*. Vidiſſetis illum pedibus luſtrantem vicos, & rura difficilium earum regionum; prædicantem, baptizantem, confeſſiones excipientem, & ipſum ſolum plura facientem quam ſi centum ſimul Concionatores, & Confeſſarii centum extitiſſent. Quemadmodum ille diutina, ac indefeſſa patientia, precibus, lacrimis, jejuniis, atque auſteritatibus ad Eccleſiæ Romanæ obedientiam redegit tres hæreticorum Provincias, & octo millibus Proteſtantium contulit abſolutionem, Dux Sabaudiæ jure illum agri Caballici Apoſtolum appellavit. Omnes iſti primi Sacerdotis noſtri labores, nonniſi præparatio quædam fuerunt ad Apoſtolica munera, quæ tanquam Epiſcopus obiit. Cur nequeo vobis oſtendere quomodonam Sanctus iſte Vir recipiens Apoſtolicam dignitatem, recepit ſimul Spiritus Apoſtolici plenitudinem? Ipſa ſuæ conſecrationis die vidit in ſpiritu tres adorabiles Sanctiſſimæ Trinitatis perſonas, id in anima ſua operantes, quod extrinſecus agebant tres Epiſcopi, a quibus conſecrabatur; & ſibi ſanctas illas cæremonias explicantes. Conſiderate divinum hunc Paſtorem poſt ſollemnem hanc actionem, inviſentem Diœceſim ſuam, paſſim pedibus iter agentem, coactum per horridos ſaltus, ac inhoſpitalia montium juga tranſire, & ſæpe etiam ſecus prærupta voraginum ora, ſecum meditantem verba Joſeph: *Fratres meos quæro*. Illic corrigit abuſus, ſuperſtitiones revellit; diſſipat ignorantiam, illuminat tenebras; Adventus Dominici, & quadrageſimæ tempore in omnibus ſui Epiſcopatus oppidis prædicat. Nimius erat Sancti noſtri zelus, neque intra Diœceſis ſuæ cancellos poterat contineri. Hoc effecit, ut Clemens Papa VIII. Cardinalibus octo ſtipatus, coram quibus Saleſius conſuetum ſubierat examen, profiteretur, ſe non peculiarem pro una tantum Diœceſi miſſionem tribuere, ſed Apoſtolicam, & univerſalem pro mundo univerſo, illis Spiritus ſancti verbis uſus: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide*. *P. Texier*.

S. Franciſcus Saleſius procul abhorruit ab ambitione ſummorum ingeniorū.

Quamvis S. Franciſcus Saleſius ſuperius ingenium ſortitus fuiſſet, & ad magna quæque natus videretur; tamen non gloria, quæ animarum magnarum pabulum vocatur, non ambitio, quæ ſemper fuit ſcopulus ſummis viris, aliquam in mente illius impreſſionem fecerunt. Hac de re facile perſuaderi poſſumus, modo paulliſper conſideremus conſtantem repulſam, qua primos honores, primaſque ſibi ultro oblatas dignitates neglexit. Tantum aberat, quod illas quæſiviſſet, vel aliquod præ ſe earum tuliſſet deſiderium, ut cum nuntiatum illi fuit, ſe a Summo Pontifice deſcriptum fuiſſe inter eos, qui quamprimum pileo purpureo erant ab eo decorandi, ipſe lacrimis, atque ſuſpiriis hunc rumorem acceperit, profitens unicam purpuram, ad quam anhelabat, illam eſſe ſanguinis ſui, quem pro Genevenſium Hæreticorum converſione cupiebat effundere. Cum vero Pontifex fato conceſſiſſet antequam, quod propoſuerat, exequeretur, & Pedemontanæ regionis Princeps Saleſio operam, gratiamque ſuam offerret, ut a Pontifice demortui ſucceſſore illi dignitatem hanc obtineret; gratias egit Franciſcus; cumque Henricus Magnus vellet huic ſeſe immiſcere negotio, nunquam Saleſius fuit eloquentior, quam in inveniendis rationibus, quibus Regem ab incepto deterreret.

Quantum Sanctus hic abhorreret ab opum cupiditate.

Avaritia, & divitiarum amor, qui fluctibus, & maris æſtui comparatur; avaritia, inquam, non magis tetigit animum Saleſii; cujus rei præclarum eſt teſtimonium illud, quod cum Ludovicus XIII. illi obtuliſſet ſucceſſionem ad Pariſienſes infulas, & locupletiora Galliæ totius beneficia ut illum ſibi adnecteret, tantam præ ſe tulit in iis refutandis conſtantiam, quantam alii in iiſdem perſequendis aviditatem præſeferunt. Saltem curatum fuit, ut ingentes accipere dignaretur penſiones, cum Epiſcopatus ſui reditus non ſatis eſsent ad honorem illius pro dignitate tuendum; in eo erat, ut verbum unum proferret viginti mille annuorum redituum libellas conſecuturus; & ut illud proferret, obtineri non potuit. Quid hac in occaſione fecisſent ignavi illi Eccleſiaſtici, qui ſe ad humillima quæque demittunt, ut conſequantur beneficia, & qui ſæpe turpem exercent mercaturam jugibus eorum commutationibus, donec opulentiſſimum adipiſcantur? Repudiaſsentne illi infulas, & Paſtoralia peda, tanquam ſarcinas Angelis ipſis formidandas, quemadmodum illas Sanctus noſter appellabat? An ſaltem adquieviſsent ne mediocribus reditibus, quales erant illius? Heu! quam longe abhorrent a Saleſii Spiritu, qui ſæpe profeſsus eſt, ſe ne pedem quidem loco moturum ut Cardinalitium pileum de terra attolleret; neque verbum emiſsurum, ut ampliſſimum, qui in Eccleſia poſſit eſse, reditum ſibi compararet. Hoc ſane erat eſse integerrimum, & habere animum ab omnibus terræ bonis avulſum, quæ tamen non pauci Eccleſiaſtici per ſummam indignitatem appetunt, & conſectantur. *Auctor Sermonum in omnia argumenta &c.*

Si ambitio in corde Saleſii locum ſibi nacta non eſt, numquid nanciſcetur ſuperbia? Non præclara teſtimonia, quibus a Summis Pontificibus actus fuit; non publici honores, quos Magni Principes virtutibus ejus detulerunt; non conatus Henrici Magni, ut illum in Galliam pertraheret ſpe ſublimiorum dignitatum: non obſequium, quod omnes Eccleſiæ Gallicanæ Præſules illi præſtiterunt, in publico conventu, ubi cum infimum ille ſibi de more ſubſellium delegiſset, illum ad ſupremum traduxerunt; non Electio, qua a Rege Hiſpaniarum, & Archiduce Auſtriæ in Mediatorem cooptatus fuit cum de momenti rebus diſsentirent; non confidentia, quam Dux Sabaudiæ in illo collocaverat pro graviſſimis ditionis ſuæ negotiis; neque generalis approbatio cordatiſſimorum virorum ævi ſui; non plauſus, quos divina Concionum ſuarum eloquentia ſibi promerebat: nihil horum poterit illi vel leviſſimam ſuperbiæ auram immittere. Semper modeſtiam inter honores ſervavit incolumen, non ſecus ac inter opes integritatem. *Ex Specimine Orationum Panegyricarum.*

Amor ejus erga Evangelicā paupertatem.

Cur mihi non licet exhibere vobis perfectam cordis nuditatem, quam Sanctus noſter in toto vitæ curſu præ ſe tulit? Tanto amore proſequebatur Evangelicam paupertatem, Salvatoris naſcentis, & morientis lectiſſimam ſociam, ut præ gaudio exultaret, quotieſcumque audiebat illa Jobi verba: *Nudus egreſſum ſum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc*. (*Job* 1.) Mihi quidem, ajebat ille, iſta eſt Ambitio; mori volo cum iſta gloria nihil habendi. Dicat Mundus quidquid voluerit; conſilium non mutabo. Perfecte illud exercuit principium, quod ſpiritualibus filiis ſuis præbebat, ut ſcilicet in Mundo viverent, quaſi jam haberent corpus in ſepulcro, & animam in Cælo. Gaudebat ille, quod domum ſuam non haberet, & quod dominus domi illius, ubi incolebat, ubi vellet, eum de ſedibus ſuis poſset exturbare, ut cum Salvatore dicere poſset: *Volucres cæli habent nidos, vulpes foveas habent; Filius autem hominis non habet locum, ubi caput ſuum reclinet*. (*Luc. 6. 8.*) Denique cum hic amor effeciſset, ut ille ſemper viveret pauper, Deus hanc illi veniam conceſſit, ut tanquam pauper in Olitoris domo animam efflaret. *P. Texier.*

Heroica S. Frācifci Saleſii patientia in cōtumeliis quibus affectus fuit.

Sanctus noſter non minus obtinuerat imperium ceterarum animi ſui cupiditatum, quæ magis adhuc adverſantur lenitati ingenii ſui, & chriſtianæ manſuetudini; quales ſunt ira, odium, & ultio; illas immo ita ſubegerat, ut Chirurgi, qui poſt illius mortem corpus ſecuerunt, invenerint totum fel ejus in lapidem converſum, quaſi flamma caritatis proximi, qua cor illius æſtuabat, vim ſuam ad fontem uſque extendiſſet, ubi hic humor effingitur. Et ſane ab imprudenti Concionatore laceſſitus in ſcriptis ſuis, qui de ſuggeſtu, & in refertiſſima Concione illum perſtrinxerat, tanquam Ethicæ Chriſtianæ corruptorem; & per impetum zeli, qui profecto neque ſecundum ſcientiam erat, neque ſecundum caritatem, cenſoria nota aſperſit ejus Introductionem ad Vitam devotam, tanquam librum pernicioſum, & qui per mollem indulgentiam inveheret laxitatem: id pertulit ſine querela Saleſius, ejuſque generoſitas illum coegit, ut apud furioſum hominem ſeſe excuſaret, ſi contra illius mentem ſcripſiſſet quidpiam, quod illi ſcandalum potuiſſet afferre. Deinceps illius exiſtimatio teterrimis calumniis petita fuit, & quin verba faciam de Hæreticorum calumniis, quæ in illius gloriam cedebant, ita ut de illis conqueri minime liceat, quorumdam Aulicorum invidia illi perduellionis crimen offundere adniſa eſt; & Franciſcus apud Regem quidquid gratiæ habebat, atque auctoritatis interpoſuit pro calumniantibus ſe novo ultionis genere, quod Sanctus quidam Pater vocat cæleſte. Eo uſque ventum eſt, ut eidem famoſus offerretur libellus contra illum compoſitus, quem Sanctus Præſul ſemel, ac iterum cum voluptate legit, ratus de ſe nonniſi obtrectari poſſe. Cumque alias audiiſſet quædam contumelioſe ſcripta Eccleſiæ ſuæ valvis, ac ipſi tandem Tribunali, ubi fidelium confeſſiones excipiebat, fuiſſe ſuffixa, edicto cavit, ne quis illa auderet inde convellere. *Auctor Sermonum in omnia argumentorum genera.*

Ejuſdem argumenti.

Nihil magno huic deerat Viro, niſi ut in propria perſona contumeliis afficeretur, ut liqueret, ejus lenitatem, ac patientiam nullis unquam inſultibus poſſe labefactari. Hoc autem innotuit in ea, qua a viro quodam Nobili, ſed violento, ac furenti laceſſitus injuria fuit, cum quondam in ejus domum irruptione facta per ſummam indignitatem & verbis, & factis ita eum male mulctavit, ut ſanguine undequaque diffflueret, quin Sanctus noſter ullam vel conceperit, vel aluerit ad minimum tempus iracundiam; cum immo e contra ſuadentibus, urgentibuſque, ut apud judices jus ſuum perſequeretur, reſpondit, ſi vir ille ſibi oculum alterum effudiſſet, altero ſe illum viſurum fuiſſe tanquam amicorum omnium optimum, atque officioſiſſimum. Fingine poteſt admirabilior patientia, & præclarius lenitatis exemplum? *Idem.*

Ejuſdem argumenti.

Quot calumniis conatus eſt infernus ſanctum hujus hominis miniſterium proſcindere? Quantum illius exiſtimatio in ſe integra, & incolumis eſt, tantum a Dei inimicis diſcerpitur. Quot probris laceſſita fuit, & quot inſignes victorias illius reportavit manſuetudo de illis, a quibus omni inquinabatur contumelia? Vult Tunonii Eccleſiam reparare. Tota civitas conſpiratione facta in illum inſurgit: ad arma concurritur; & qui recens ad officium redierant ad arma confugiunt, ut illum tueantur. Heu! Filii dilectiſſimi, ad propugnatores ſuos converſus exclamat, neſcitis adhuc, ſub qua lege vivitis, & ſub quo ſpiritu agi debetis. Cogitantes Paſtorem tueri, gregem diſſipatis. Eccleſia ſuper Crucem fundata eſt, neque ſuper aliud fundamentum illam poſſumus reædificare. Precemur pro perſecutoribus noſtris; ita nobis pugnandum eſt, eorumque tela propulſanda. Factum miraculoſe! Verba hæc ſeditionem mulcent: Franciſcus ritu ſollemni aperit Eccleſiam ſuam,

ſuam, ad cujus conſecrationem magna cum frequentia, ac ſubmiſſione celebrandam tres integri accedunt Pagi; & Præſulis lenitas id aſſequitur, quod vix per violentiam poterat obtineri. *P. Boudalouë.*

Ejus zelus, integritas, & ardens caritas.

Tunonienſes Catholici adeo Sanctum Antiſtitem noſtrum obſervabant, ac in eo ita confidebant, ut nihil ultra. Habebant illum tamquam hominem vere Apoſtolicum, plenum gratiarum, & fortitudinis, prorſus alienum ab omni humana cupiditate, & qui nihil niſi Dei gloriam, eorumque ſalutem ſpectabat. Franciſcus quidem munus obibat ſuum digne Deo, ut Apoſtolus loquitur, nihil illius caritatem, & curas fallebat. Dies integros in populis erudiendis, habendiſque collationibus impendebat, non ſecus ac in pauperibus, ægrotiſque inviſendis: noctes vero in ſtudiis, precibus, ac reconciliandis peccatoribus tranſigebat. Vitæ ſuæ exempla vim addebant prædicationibus ejus, prædicationes vero perficiebant, quod exemplis inceperat. Sed nihil magis perſtringebat oculos hæreticorum, qui non omnino indurati erant, niſi ratio, qua pauperibus, atque ægrotantibus ferebat opem. In hoc inſumebat Saleſius quidquid erat illi ad victum neceſſarium: ita ut poſtquam alios aluerat, ipſe eſuriret: Indeſinenter ſollicitabat conſanguineos, & amicos ſuos, ut fideles, egenoſque Caballici agri opibus ſuis juvarent. Sæpe etiam non modicam vim argenti referebat; ſed hæc omnia exiguum aliquid erat illius caritatis. Velificabantur zelo ejus Catholici eouſque, ut ſibi neceſſarium ſatis eſſe putarent, ac inter illos boni hujus paſtoris exemplo ſancta videbatur parcitas, cujus non alius erat finis, quam egentium ſolatium. *Marſolier.*

Quomodo Saleſius prædicationis munere fungebatur.

Noſter Sanctus Antiſtes non negligebat quidem eloquentiam, ſed multo magis conſectabatur ſoliditatem axiomatum Chriſtianorum; nominis ſui minime ſtudioſus, animarum dumtaxat converſionem quærebat. Alibi lenitate plenus, in hoc zelo plenus videbatur; illud vero majorem in auditoribus ſuis vim faciebat, quod nihil docebat, quod ille primus opere non compleret: & vitæ ſanctitas ita belle ſermonum ſuorum ſanctitati reſpondebat, ut exempla ſua traherent quoſcumque ſuæ conciones dumtaxat tetigerant. Impii, athei, hæretici omnes alterutris cedebant; & lumina ejus cum incomparabili lenitate conjuncta, cor ſibi conciliabant, ſimulac mentes convincebant. *Marſolier in Sancti vita.*

Ejuſdem argumenti.

Poſt labores mille, quorum fructus zelo ipſius reſpondebat, ne credatis illum immorari. Singulis annis inſtaurat ſuos Apoſtolicos curſus; & ubi gregis ſuis neceſſitatibus fecit ſatis, ſuas curas extendit in Galliam univerſam concionibus ſuis admirabilibus, quæ tot animas de vitio, vivendique licentia revocarunt. Pariſii, Lugdunum, Gratianopolis, Divio, & celeberrimæ Regni illius urbes huic debent, quod reſtitueret pietatem, ſervarit fidem, plureſque animas ſua lenitate converterit, quam vehementiſſimi prædicatoris ſancto zeli ſui impetu obtinuerint. Nullum fere adeo perfrictæ frontis peccatorem inveniebat, qui illi victas manus non daret. Franciſcus proprie vox erat clamantis in deſerto; non cogitabat ille viam ſibi ſternere ad eloquentiæ celebritatem captandam, ſed ad vias Domini præparandas. Nuntius erat fidelis, qui a Regis ſui juſſibus in tranſverſum ne quidem unguem recedebat, ut eorum mollitiei faveret, a quibus erat recipiendus. Ejus prædicandi ratio tardior videbatur; ſed reipſa gravis erat, atque Epiſcopo digna. Ciere nitebatur gemitus auditorum ſuorum, non plauſus, & elicere ex eorum oculis lacrimas, non laudes ex ore; quærebat illis perſuadere, non ſolum convincere; & eos convertere, non autem illis placere. Ex D. Chryſoſtomo didicerat, Evangelici Præconis Cathedram non eſſe theatrum, quo populus confluit, non ut oblectetur, ſed ut melior revertatur; & Oratorem ſe ipſum cenſere debere beatum, non cum laudatur, ſed cum auditores ſui ex illis, quæ dicit, fructum percipiunt. S. Epiſcopus non ita uni gregi ſuo adhærebat, ut in plurimis etiam regionibus non effunderet lumina, quibus illum Deus illuſtraverat. Oblectabatur ille incultas, deſertaſque terras excolere, ubi copioſa meſſis ſperabatur, & ubi pauci erant operarii. Malebat operari, prædicare, catecheſim tradere populis ruſticis, & qui miniſterio illius maxime indigebant, quam fructum percipere ex laboribus eorum, qui alios coluerant agros, ubi meſſis minor erat, & operarii multo plures. Nemo unquam Concionator libentius auditus fuit, quam Sanctus noſter, nemo umquam tantum retulit fructum; & vulgo dicebatur, fieri nequaquam poſſe, ut aliquis licet pertinaciſſimus vel fervori S. Franciſci in ara litantis, aut eloquentiæ illius de ſuggeſtu loquentis reſiſteret. Inceſſanter luſtrabat pagos, & rura, ut erudiret pauperes, qui in Chriſtiana Religione vivebant, quin fere illam cognoſcerent; & primi illius Apoſtolici curſus jam olim tot J. C. triumphos pepererant; ut hac de cauſſa delectus fuerit Caballici agri Miſſionarius ab Epiſcopo deceſſore ſuo, & a Principe. *Ex pluribus ſimul Auctoribus exceptum.*

Magnus fructus quē retulit Sanctus in hereticorum converſione.

Poſt duos, vel tres annos, ex quo Saleſius in agro Caballico ſuos labores exercuit, ea omnis regio ferme converſa erat. Cruces in omnibus locis erectæ, Templa reædificata, cultus Dei reſtitutus fructus erant Apoſtolicorum laborum illius. Tunonium ubi ſeptem dumtaxat erant Catholici, cum illuc pedem intulit, ſex millia numerabat eorum, qui recens fuerant converſi, & in agro Caballico, tribuſque provinciis Ternier, Guillard, & Gez ultra ſeptuaginta duo millia. Quod inſignem Cardinalem Petronium ad dicendum impulit, ſi de Calviniſtis convincendis ageretur, ſe ſperare id conſecuturum, ſed ad illos convertendos Saleſium eſſe mittendum. Sane difficile eſt intellectu, quomodonam homo unus adeo brevi tot mirabilia operari potuerit, & tot laboribus non frangi. Pluries quotidie concionabatur, & privatim aliquos erudiebat, & publicas collationes habebat. Pauci erant ægri quos non viſeret, pauci derelicti, quos non conquireret uſque in vinculis, & mapalibus remotiſſimis. Confeſſiones in multam noctem audiebat; ille ultima deferebat Sacramenta, & funeribus quoque aderat. Nihil denique curas illius fallebat, Apoſtolicus illius zelus quocumque ſeſe extendebat; caritatem cum neceſſitatibus metiebatur, non autem cum perſonarum conditi[illegible] & omnibus omnia factus, omnes Deo lucrabatur, *P.* [illegible] *Aſceticis exercitationibus.*

Ejuſdem argumenti.

Tribuebat Spiritus S. tantum unctionis, ac vis S. Franciſci verbis, tot benedictiones atque ſucceſſus zelo illius, ut fere triginta numerentur hereticorum millia, ab illo in ſolo agro Caballicenſi converſa. Facile eſt hinc conjicere quænam eſſet gratiæ plenitudo, qua illum perveneral Deus. Profecto fructus, quem prorſus cæleſtis doctrina peperit toto vitæ ipſius tempore, & quem adhuc ſingulis diebus parit, ita mirabilis eſt, ut ſuperet quidquid dici poteſt: & ſi hodierna die invenirentur Evangelici operarii ſatis fideles, ut per ſpiritum illius agerent, & divina illius inſtituta ſequerentur, vix credi poteſt, quantum de Deo mererentur, quot coronas lucrarentur, quot animabus ferrent opem in iis, quæ ad ſpiritum non modo, verum etiam ad tempus pertinent. Nullum eſſet negotiorum genus, quod illis non beneverteret hac arte, cum facilitate, lenitate, & incomparabili tranquillitate ſine vanitatis periculo. *P. Novet in Meditationibus.*

Modus quo laborabat ad peccatorum converſionē.

S. Franciſcus Saleſius erga peccatores non utebatur zelo amaro, & imprudenti, ſumma cum manſuetudine ad illorum converſionem incumbebat, ne eorum animos averteret, replens tamen ſuum miniſterium, non prodigens temere Sanguinem Salvatoris. Non dicebat ille truculenter: actum de vobis eſt; nimis diu abuſi eſtis gratiis, quas recepiſtis. Neque feſtinanter recedebat ab eis, tamquam medici rudes, vel furentes, qui caput quatientes, ac geſtibus ſuis, aut verbis teſtantes, nihil ultra de ægrotantium ſalute ſperandum eſſe, ac jam eſſe conclamatum. Accedebat ad illos ſuavioris habitu; cum illis verba faciebat de immenſa Dei bonitate, qui pro illis mortuus erat in cruce, & qui illos ſalvos fieri cupiebat. Obteſtabatur illos per viſcera miſericordiæ, & propriam illorum utilitatem, ut miſeri vellent animarum ſuarum, & uti modico tempore, quod ipſis reliquum erat, & facere, quod poſſent, & petere quod minime poſſent, atque de ſopore ſuo tandem emergerent, & agerent pœnitentiam. Ipſe illis & media oſtendebat, & ſternebat vias, ſicuti, cum homo aliquis lapſus eſt, oportet, ut qui eum velit attollere, ſe incurvet, atque demittat; caritas, & paſtoralis ejus manſuetudo, necnon ipſius erga peccatores propenſio, educebat illos de cæno, in quo alte erant demerſi. Cum ad Nobilium Matronarum converſionem animum transferebat, non incipiebat ille quidem: omnem muliebrem hunc mundum projicite; fucum, omnemque hanc vanitatis pompam auferte; ſolatiis, conviviiſque abrenuntiate. Mali fontem ſpectabat, illis horrorem peccati mortalis incutiens, & pro virili parte in earum cor inferens amorem Dei, certus illas quamprimum nugas has vel noxias, vel inanes eſſe derelicturas, cum earum cor Dei amore incaleſcere inciperet. Hac in re Salvatoris ſui ſequebatur exemplum, qui quin Samaritanam rejiceret, neque illi ejus objiceret impudicitiam; re adhuc integra eam docuit, quid eſſet donum Dei, eique deſiderium injecit petendi, & recipiendi ſalutarem aquam, quam antea fecerat, ut prægustaret; certus, illam quamprimum hydriam ſuam relicturam eſſe, & indeſinenter omnibus nefariis affectionibus ſuis eſſe abrenuntiaturam. *Elogia hiſtorica.*

Vitæ pericula, quæ Saleſius ſubiit ſaluti animarum proſpiciens.

Arduum, & immenſi operis eſſet omnes referre S. Franciſci labores, & pericula vitæ, quæ ſubiit ad animarum converſionem incumbens. Nihil intentatum reliquit, ut a Diœceſi ſua extruderet inſcitiam, vitium, licentiam. Miniſterii Epiſcopalis ſui fecit initium generali viſitatione, quæ tres annos obtinuit; ſed quis aſſerere poſſet, quinam illius fuerint labores, quæ pericula! Licet cæli intemperies, viarum inſuperabilis fere difficultas per horridas rupes & ſaxa, aliter ſuaderent, nihilominus totam luſtravit Diœceſim, & quocumque attulit lumen. Quis ab incepto adeo audaci non deſtitiſſet videns torrentium lapſum, qui incredibili cum murmure, de ſummis montium jugis labuntur, quorum vel ipſe unus fragor fortiſſimum quemque poteſt deterrere? Viſus eſt aliquando novus hic Apoſtolus ſudore diffluens, & vix ſpiritum reciprocare valens, & nonnumquam etiam frigore torpens inter nives; modo vero traducens torrentes ſuper tabula jamjam putreſcente, & modo non fracta, repens, ac ſeſe trahens ſuper illam, nonniſi cum vitæ periculo procedens; modo rupes ipſas per medium percurrens, ut vinculum aliquem vel aliquod tugurium inveniret; ipſas etiam ſpecus ingrediens, ut miſeros derelictos erudiat, & conſoletur. Prædicat, catechizat, confeſſiones excipit indeſinenter, & ſine requie: denique omnem incultam regionem illam percurrit, quin vel pagum vel tugurium prætereat, quod non inviſat, quin erudiat, quin ſibi miſerorum illorum amorem conciliet, qui non ſatis obſtupeſcere poterant, quod vir ſummæ dignitatis, ac naturæ gracilis ſeſe tot tantiſque periculis objiceret, ut illos videret. *Auctor Sermonum in omnia argumenta.*

Aliæ vitæ pericula, æquibus pro animarum ſalute Sanctus ſe objecit.

Pluribus in occaſionibus ſatis innotuit, quantum Saleſius vitam ſuam negligeret, cum de animarum ſalute agebatur, ſeſe omnibus momentis æque audacter objiciens, ac furori hæreticorum. Per Genevæ urbem erat illi tranſeundum profecturo in Gez, quo Religionis negotiis evocabatur. Conditionem ſuam celare, & mentiri, pietas ejus ferre non poterat; affirmare ſe eſſe Diœceſanum Epiſcopum, idem ſaltem erat, ac facere, ut ſibi cum ignominia tranſitus prohiberetur, niſi hoc eſſet ſubire periculum, ut male mulctaretur; Genevenſes enim illum ſibi infeſtiſſimum hoſtem habebant, & incolæ ſe acceptiſſimum Deo ſacrificium offerre credidiſſent, ſi innocentem hanc victimam ſuis, itati ſuæ immolaſſent; cum aliunde vererentur, in redurbe aliquot ſuffragatores haberet, & ne hic tranſitus prætexeretur alicui conjurationi. Franciſcus divina fretus miſericordia non hæſit; palam ſe urbis Epiſcopum eſſe profeſſus eſt, & feliciter tranſiit, quin agnoſceretur. Idem alteri quoque periculo æque manifeſto ſe objecit, in quo niſi caritas ardens illum implicuiſſet, temeritatis notam non poſſet effugere. In hoc eodem oppido catholicus quidam agebat animam. Convenit illum, ejus adiit confeſſionem, & ad Chriſtianam mortem diſpoſuit. Patet, ſi Magiſtratus actionis hujus fuiſſent facti certiores, Sanctum Præſulem contumelioſiſſimam mortem evitaturum non fuiſſe. Sed in extremis, ubi poſitus proximus ſuus jamjam animam efflabat, ſe tamquam illius Paſtorem cogitavit ideoque teneri ſe cenſuit ad vitam ſuam exponendam pro ovium ſuarum ſalute, quemadmodum pro Theodori Bezæ converſione illam expoſuerat.

Annecii immoratur cum Genevenſes hanc opprimere moliebantur.

Ubi aliquando ad Sancti Præſulis aures pervenit, Genevenſes moliri nonnihil adverſus urbem Annecii, ſe in illa concluſit ſubiturus una cum grege ſuo idem periculum, cum oppidum illud nullo pacto poſſet vim hoſtium propulſare. Aſpectus ejus addit populo ſecuritatem, & reſpiciens Deus optimi hujus Paſtoris amorem erga gregem ſuum, permiſit, ut in irritum ille terror abiret; & rumor falſo jactatus inveniretur.

Prope fuit, ut veneno interimeretur.

Alia in occaſione prope fuit, ut veneno interficeretur, cum enim decretum obtinuiſſet a ſuprema Senatus Burgundici Curia, cui provincia Gez erat ſubjecta, ut in hac Catholica Religio reſtitueretur; rati Genevenſes hoc ad preces Franciſci emanaſſe, neque dubitantes fore ut zelus illius ſatis perſpectus adniteretur, ut quamprimum patentibus Litteris pateretur; rationem illius de medio tollendi per venenum excogitaverunt. Lenta febris illum invaſit: ſed quemadmodum nihil ſuſpicione vacabat ea in regione, ubi liquebat, non deeſſe illi inimicos, Medici id quod revera acciderat, ſuſpicati, tantum illi propinarunt antidotum, ut febris deſierit, & ille convaluerit, quamvis deinceps plerumque infirma extiterit valetudine. Morbi ſui tempore nihil illi antiquius fuit, quam pro inimicis orare, & prohibuit, ne tantum facinus in ipſum attentatum leges citarent. Tener hic amor, quem Sanctus teſtatus eſt erga inimicos, non minimum Chriſtianæ profuit Religioni; peperit enim converſionem duorum ampliſſimorum virorum, & aliorum complurium, quos exemplum patientiæ Sancti noſtri, & amor, quo inimicos ſuos proſequebatur, in Eccleſiæ ſinum perduxit. *Ex variis Auctoribus deſumptum.*

Conſuetudo, quam S. Franciſcus Saleſius ſervabat, ut a laboribus prædicationis animum recrearet, hæc erat, ut de ſuggeſtu deſcendens, fere ſtatim vulgo Pœnitentiæ tribunal aſcenderet. Miniſterium hoc, quod jure arduum, ac difficile videtur, illi non erat moleſtum: nam præterquam quod zelo mitius fiebat, non modica afficiebatur ipſe conſolatione colligens meſſem, quam præparaverat, jacens divini verbi ſemen in animas auditorum ſuorum. Quot matronæ cognito tandem errore omnium pomparum, nugarumque ſæculi ad illius pedes afferebant, quidquid propter inconditas cupiditates ſuas tantopere deperierant? Quot antiqui peccatores, in ſcelere obdurati in manus illius afferebant corda ſua timore concuſſa, & peccatorum ſuorum dolore contrita, quem ipſe illis injecerat? Quot inimici ante id temporis irreconciliabiles Sancti hujus Paſtoris virtute, & eloquentia facti mites, & dociles in ſinu illius deponebant omnem amaritudinem furoris, quo antea erant correpti? Vos teſtor, Regni hujus civitates, quæ olim ita felices fuiſtis, ut conſpiceretis Sanctum hunc Virum inter mœnium veſtrorum ſepta Domini vineam excolere. Sed quid veſtro opus eſt teſtimonio? Cum non pauci eorum, qui diebus veſtris vixere, experti fuerint in ſe boni hujus paſtoris lenitatem. Certum eſt bonum virtutum ejus odorem ultra centum leucarum iter pertraxiſſe mortales quodam, ut Sancti hujus Præſulis regimini ſe ſe ſubjicerent.

Egregii libri quos Sanctus in lucem emiſit.

Ubique non poterat eſſe Saleſius, nec ſemper, ideoque actio illius circumſcribenda erat loco, ubi erat, ac annis, quibus vivebat. Sed zelus ejus modum nactus eſt ſemetipſum ut ita dicam, perennandi, & omnibus in locis, temporibuſque adnitendi, ut Deus, quem colit, & amat, ab aliis quoque colatur, & ametur. Inter tot occupationes, ſcribat, opus eſt, ut quodammodo ſeſe per ſua opera multiplicet. Utrum id illi e voto ceſſerit, univerſus terrarum orbis docebit, vobis illa in plurimorum manibus oſtendens. Ego ſane affirmare poſſum ſanctam unctionem, qua ea legentes perfundemini, melius vos perſuaſuram de eximiis eorum qualitatibus, quam ipſe conſequi poſſem. De Sancti hujus Antiſtitis ſcriptis dici poteſt, quod olim S. Auguſtinus de alterius Sancti Epiſcopi litteris dixit, hoc eſt, Epiſtolas eſſe ſinceræ fidei, ſanctæ ſpei, & puriſſimæ caritatis. *P. Martineau.*

Poſt ſanctã Scripturam nullũ opus eſt, quod uberiorem fructum pepererit, niſi Opera Sancti Franciſci de Sales.

Ex his omnibus Sancti hujus Epiſcopi ſcriptis, quin officium reverentiæ, quam ceteris Scriptoribus debeo, dicere poſſum, poſt Sacra Biblia nullum opus eſt, quod magis inter Fideles aluerit pietatem, quam S. Franciſci Saleſii Opera. Verum eſt: Patres ſcripſerunt pro Religione noſtra propugnanda, Theologi propter myſteria noſtra explicanda, Hiſtorici pro Eccleſiæ traditione ſervanda. Omnes in genere ſuo excelluerunt, omneſque illis plurimum debemus; ſed ad Fidelium mores reformandos, ad ſolidam pietatem reparandam, atque ſervandam, nemo illud aſſecutus eſt donum, quod Genevenſis Antiſtes. Quot peccatores ſola ad vitam devotam Introductio convertit? Quot inter clauſtra coegit? Quot viros ac mulieres in ipſo conjugio ſanctificavit? Quot admirabiles in ſtatibus omnibus peperit mutationes? Non eſt, cur omnia recenſeamus elogia, quibus librum illum ornarunt laudibus Summi Pontifices, Cardinales, Reges, & Principes, neque omnia illius miracula enarremus. Non extremum præſtantiæ, pretiique illius argumentum hoc eſt, quod in Chriſtiana Religione adeo vulgatum eſt, ut omnium teratur manibus, & in omnia idiomata fuerit traductum. *P. Bourdalout.*

Elogium libri de Amore Dei.

Satin' celebrari poteſt tractatus ille, quem Præſul noſter edidit de Amore Dei? Hæc perfecta eſt tabula, ubi amor ipſius ad vivum exhibetur, & perſona, quæ ſub Theotimi nomine loquitur non alius eſt, quam ipſe, qui ibi repræſenſentat id, quod in proprio corde ſentiebat. Qui legerint duodecim libros Tractatus hujus, palam intelligent, amorem divinum, qui in Franciſci corde æſtuabat, illius ſimul & auctorem & objectum extitiſſe, & amorem ibi ſeipſum deſcripſiſſe, & repræſentaſſe. Edidit Sanctus noſter alia plurima pietatis opera æque ſolida; Itaque Alexander VII. in Bulla Canonizationis Sancti noſtri declarat, ſalutaria illius ſcripta totidem eſſe faces ardentes, quæ lumen, & ignem in omnes corporis Eccleſiæ partes deferunt. *P. Dunean.*

Quanti apud omnes fieret virtus & ſcientia S. Franciſci?

3. Franciſcus Saleſius habitus eſt ævi ſui Oraculum. Lutetia illum admirata eſt, ſupremorum Senatum Curiæ in Gallia ampliſſimis legationibus illum conquiſiverunt, ut ejus doctrinam audirent, & habitus fuit tamquam Apoſtolus aulæ. Summus Pontifex Paulus V. tanti faciebat noſtri Præſulis ſcientiam, ut non dedignatus fuerit ab eo percontari, quænam ipſius eſſet de celebri Quæſtione *de Auxiliis* ſententia. Plures Summi Pontifices, ac tot illuſtres Præſules, omniumque Ordinum Doctores ita crebris, ac magnificis encomiis illius opera extulerunt, ut ſingula referre moleſtum eſſet. Magnus Cardinalis Baronius dicebat, in Sancto hoc Præſule Adam non peccaſſe, & his pauciſſimis verbis admirabile ejus elogium celebrabat. Eruditiſſimus Cardinalis Bellarminus doctrinam, & pietatem illius ſatis admirari non poterat. Pontifex Clemens VIII. qui illum nominis celebritate cognoverat, illum ſibi fingebat monſtrorum domitorem, onuſtum Calviniſmi ſpoliis, neque ſatis Deo gratias agere poterat, qui illum delegerat, ut ejus urbis Epiſcopum faceret, quæ caput erat hæreſeos. Et quod notandum eſt, magnum hunc Præſulem populi coluerunt, Principes obſervarunt, Summi Pontifices dilexerunt; ſed illud mirandum, ipſi etiam hæretici reveriti ſunt. Ex magni hujus Sancti exemplo liquet, quamcumque obtineas dignitatem, quocumque in ſtatu ſis, quodcumque officium poſſideas, te magnum eſſe non poſſe, niſi quatenus Deo places. Hujus approbatio juſta eſt magnitudinis noſtræ menſura; hæc proprie totum meritum noſtrum conſtituit. Licet eſſes primus, & maximus hominum apud mundi oculos, hoc inane & inutile eſt, niſi talis in Dei oculis fueris. Ex admirabilibus qualitatibus, quibus dignatus eſt Deus Sanctum hunc Epiſcopum decorare, liquet, quantum benemereatur Sanctus aliquis Antiſtes de Eccleſia, potiſſimum vero tempore iracundiæ, quandoquidem per miniſterium, virtutemque ſuam fit hominum cum Deo reconciliatio. *Ex pluribus Auctoribus.*

Quanti faceret Saleſius mortalium æſtimationem.

Præſul noſter tanti faciebat hominum æſtimationem, & amicitiam, quanti S. Gregorius docet faciendum eſſe vero Evangelii Miniſtro; videlicet habendum eſſe tamquam opportunum adminiculum ad illis inſpirandam ſinceram fidem, & puram caritatem. Hinc ille adeo libenter operabatur iis in locis, ubi non ſatis erat luminis, ad merita illius cognoſcenda, quam iis in locis, ubi homines ſatis erant perſpicaces, ut ejuſdem merita celebrarent. Hinc etiam profectum eſt, quod eos, qui cum præclaris ejuſdem dotibus magis moveri viderentur, non admodum in virtutis via proficiebant, nullo ipſe habebat in diſcrimine, ut intelligerent, ſe non velle eorum amicum eſſe, niſi ut amicos Dei faceret. Itane miſer eſſem, ajebat ille, ut tot laboribus, & ærumnis nihil niſi gloriolam quamdam conſequerer, & non poſſem in corda eorum, quos dignatus eſt Deus meæ curæ ſubjicere, purum divinæ Majeſtatis ejuſdem amorem immittere? *P. Martineau.*

Præter hereticorum, quos memoravimus, converſiones, magnus hic Præſul non minores ſuſtinuit labores in illis Catholicorum ipſorum, quos inter complures erant corruptiſſimi, & qui cum in ſceleribus ſuis conſenuiſſent, omnem fere ſalutis ſpem abjecerant. Cum morbi cordis nequaquam facilius curari poſſint, quam mentis, ut his mederetur enixius incumbebat. Præſertim vero in Aula Galliæ in hoc operam impendit. Hæc non Calviniſtis ſolum plena fuerat, ſed impiis etiam, & flagitioſis hominibus; fructus infelix diutini civilis belli, quod nuper fuerat extinctum. Hoc in loco præſertim Sanctus Præſul noſter adniſus eſt Sermones ſuos utiles

reddere

reddere univerſis; & errorem ſimul & impietatem evertere. Et ſicut in Sermonibus ejus nihil erat humile, ac repens, itemque nihil affectatum, nec deroſos ſapiens ungues, innumeras peperit converſiones ſua in maximis negotiis obeundis dexteritas. Præ ceteris dotibus Sanctus hic Præſul maxime pollebat in ſuis compoſitionibus, quarum plurima jam præbuerat argumenta. Impeditiſſima quæ cito expediebat. Numerus partium, quarum res agebatur, diverſitas aſſertorum jurium, actuum multitudo, quos ad examen non vocare non poterat; forenſes ambages, obſcuritas, & magnorum negotiorum impedimenta coram illo evaneſcebant omnia, & ubi illi hujuſmodi arbitria deferebantur, nihil erat tam difficile, quod ad finem minime perduceret. Sed quibuſnam mediis ille utebatur? Non auctoritate, non juris ſeveritate, non mentis induſtria. Extrema illius manſuetudo conjuncta cum admirabili mentis perſpicuitate verum a falſo ſecernere noverat, & impeditiſſima quælibet negotia ſenſim ad ſummam perfectionem adducere. *Ex pluribus Auctoribus.*

Alii fructus zeli, & pietatis S. Præſulis, Reformatio complurium domorum Religioſorũ.

Licet in Eccleſia Chriſtiana nihil ſit adeo difficile, quam Communitatum Reformationi ſe velle immiſcere, & non ita facile opus e voto cedat, quin ſimul exaſperentur animi; Sanctus Præſul tamen aggreſſus reformare Abbatiam, quam vocant *des Dames du Puy d'Orbes*, adeo bene Sanctimonialibus illis perſuaſit in pluribus collationibus, quas cum illis habuit; ubi ſemel mundo abrenuntiatum eſt, nullum ad eumdem reditum habendum eſſe; ut Deo benedicente curis, & zelo ejus, illud Aſceterium brevi mutata forma populum ædificaverit, cum antea omnibus ſcandalo eſſet uſus pravæ illius libertatis, qua Moniales abutebantur. Aggreſſus quoque eſt reformare mores Sanctimonialium Sanctæ Catharinæ. Hic profecto non eamdem nactus eſt felicitatem, ſed cum plures inveniſſet, quæ ceſſerunt exhortationibus, zeloque ſuo, eas in aliam tranſtulit domum, eximiaſque illis conſtitutiones præſcripſit, quas ad hanc diem ſequuntur. Reformavit quoque abbatiam de Abundantia, quam tenebant Religioſi parum Regulares, ac indociles, quibus effecit, ut tribuerentur penſiones aliquot, & in eorum locum alium Religioſum Ordinem ſubſtituit. Cum Abbatia, quam *de Taloires* appellant Ordinis S. Benedicti, occupata a Monachis perquam paucis, quorum vita erat abnormis, & exlex, cura illius indigeret, illuc profectus eſt; ſed cum inveniſſet homines pertinaciſſimos, & ipſe nihil de lenitate ſua dimittere poſſet, illis penſiones aſſignavit, & æquiores homines in eorum locum ſuffecit. *Ex pluribus Auctoribus.*

Inſtitutio Ordinis Viſitationis.

Pietas, zelus, dexteritas Sancti Præſulis noſtri potiſſimum apparuit in Inſtitutione Ordinis Viſitationis, qui complecti videtur quidquid in aliis perfectiſſimum eſt; & qui hodie in univerſo Chriſtiano Orbe floret cum omnium fidelium laude, & admiratione. Sanctus Inſtitutor poſtquam audiit confeſſiones primarum, quæ hoc Inſtitutum amplexæ ſunt, eaſque ſacra Synaxi refecit, dedit illis regulas ſapientia, & ſuavitate plenas, in quibus tota chriſtianæ vitæ perfectio quodammodo in arctum redacta, ſit fructus vitæ ſuavis, ac facilis. Ordo hic magnum eſt Sancti noſtri opus, quod hodierna die late diffuſum eſt tanto cum ſplendore in orbem univerſum; & quod poſt ſæculum ſervat adhuc totam vim primi ſpiritus ſui, & numerat ultra ſex mille, & ſexcentas Sanctimoniales, quæ bono virtutum ſuarum odore univerſam ædificant Eccleſiam, & ſunt objectum venerationis populorum. *P. Croſet in Aſceticis exercitationibus.*

Perfecta S. Præſulis ſubmiſſio tã in morte conſanguineorũ quam in ipſo mortis articulo.

Quemadmodum magnus hic Sanctus toto vitæ ſuæ ſpatio in omnibus fuerat Divinæ voluntati conformis; ita perfectam habuit voluntatis ſubmiſſionem non in iis ſolum caſibus, qui acciderunt illi, verum etiam cum a parentibus ſuis ſeceſſio ſuſtinenda fuit, quorum ſiccis oculis obitum vidit. Hoc ipſum videri etiam poteſt in ea ſubmiſſione, quam prætulit in morte Nobilis Matronæ *de Chantbal*, quam Sancti noſtri coadjutricem in Ordinis ſui inſtitutione poſſumus appellare; cujus etiam prima extitit columna. Hæc dilecta Mulier, hæc curarum, laborumque illius filia, hic cordis, mentiſque ſuæ partus parumper videbatur Sanctum Præſulem mœrore affecturus, ſed tantum abfuit, ut ille caſu tali obſtupeſceret, ut licet debuiſſet ipſe conſolatione indigere propter tantam jacturam, ipſe illam conſolatus ſit, ignitiſque verbis juverit ad ſuperandum extremum dolorem, quo conficiebatur in amara ſeparatione a Patre adeo ſancto; qui & ad Dei imperium, tamquam alter Abraham, ſacrificavit quidquid illi jucundius eſſe poterat in Mundo. Verum ſi conformitas ejus cum Dei voluntate adeo completa atque integra fuit in optatiſſimæ hujus feminæ obitu: difficile eſt ejus perfectionem exprimere, cum ille morti proximus fuit. Cum magnus hic Vir, a medicis intellexiſſet, ſibi ſuum finem inſtare, accepit hoc nuntium cum plena ſubmiſſione mandatis Dei, & confidentia in illius miſericordia. Hilari animo vidit corporis ſui diſſolutionem, & nullum eum tenuit deſiderium; quia nihil amaverat niſi propter Deum, ac ad illius poſſeſſionem feſtinans de creaturis ne cogitavit quidem, niſi ut eas illi in Sacrificium offerret. Religioſus qui aderat, cum ex eo ſciſcitatus eſſet, utrum paratus eſſet morti ſubeundæ, ſi illum ad ſe evocare vellet Deus: Mihi, reddidit Sanctus, non alia fuit unquam voluntas, quam illius; ipſe Dominus eſt, & de me facere poteſt, quidquid ei libitum fuerit: mox emiſit fidei profeſſionem, cumque deinceps morbus ingraveſceret ſine ulla ſpe recuperandæ valetudinis, poſt plurimos pietatis actus, efflavit animam apud Olitorem viſitationis poſt vigeſimum annum Epiſcopatus. *Ex pluribus Auctoribus.*

Sanctus hic vitam duxit communem ad imitandũ facilem.

Providentia, quæ nobis Franciſcum propoſitura erat in exemplum, illum communem vitam ſequi voluit, ut in illo nihil eſſet non imitandum. Non traduxit maria, ut in novo orbe conquireret zelo ſuo materiam. Manſit in patria: ſed fuit Propheta, & pluſquam Propheta, cum illi in partem ceſſerit mirabile donum illud, quo ſæpe futura prædixit. Non loquar de poteſtate, quam Filius Dei illi impertierat, & de ſpiritu, quo Sanctus hic Præſul actus eſt: primum adverſus dæmones, quos exire coegit ex corporibus quadringentorum, & ultra Energumenorum, quemadmodum vitæ illius narrant hiſtorici: mox in ægros, ex quibus plurimos cæcos illuminavit, paraliticos curavit, morti proximos in ictu oculi ſanitati reſtituit: Denique in mortem ipſam pluribus mortuorum ſuſcitationibus authenticis, probatiſque irreprehenſibilium teſtium fide: & alia numero carentia prodigia, quæ ſingillatim referre ſummi laboris eſſet. Dicere ſatis erit, illum in perſona ſua perfectam geſſiſſe imaginem latentis vitæ Salvatoris, qui ſub communi exteriori ſpecie ornatus erat theſauris infinitis virtutum omnigenarum. Sanctus hic actus, & repletus hoc Spiritu nobis oſtendit, civilem, communemque vitam cum eminenti ſanctitate eſſe poſſe conjunctam; & ad hoc ut Sanctus ſis, neceſſarium non eſſe, fugere mortalium commercium, neque in deſertorum latebras concedere, aut inter Religionis clauſtra ſe ſe recipere. *P. Texier.*

Ejuſdem argumenti.

En qualis fuerit Sanctus, quem hodierna die nobis proponit Eccleſia tamquam exemplar facile ad imitandum, quia vitam duxit juxta communem conſuetudinem. Sed quam metuendum eſt ne paucos imitatores inveniat! ad id enim principium ducendum eſt a cupiditatum noſtrarum victoria, ut adquiramus hanc ſuavitatem, & animæ tranquillitatem, quæ nonniſi per abſolutum in noſmetipſos imperium obtinetur. Nam quodcunque habeamus hujus virtutis principium in ipſa natura, ſemper nobis ſupponendum eſt, illam ſuper naturam attollendam eſſe per gratiam, atque colendam eſſe jugi exercitatione chriſtianæ mortificationis, ſine qua nulla eſt patientia, quæ non frangatur, lenitas, aut modeſtia nulla, quæ reſiſtere valeat tot caſibus moleſtis, ac repentinis, qui indeſinenter vitæ noſtræ requiem perturbant. Adde his nobis perſuaſum eſſe debere, in hoc veram ſolidamque Sanctitatem ſitam eſſe, & ſecundum hunc canonem nobis judicandum eſſe, quantum ab illa diſtemus. Ita illi actus impatientiæ, qui nobis elabuntur, ſi quid diſplicet nobis; hæc mentis perturbatio, quæ in faciem uſque prodit, ſi quid noſtris adverſetur conſiliis; hæc iracundia & furores, quibus nos corripi ſinimus, ſi quis nos lædit, vel ſenſibus noſtris obſiſtit; hæ querimoniæ, murmura, hæc indignatio, in quo voſmet prohibere non poteſtis quominus erumpatis, ubi vel minimum vobis adjicitur verbum: totidem ſigna ſunt, vos non adeptos eſſe imperium in voſmetipſos; & quantum abeſtis a lenitate, quæ ex omnium cupiditatum oritur mortificatione, tantum vos abeſſe a Sanctitate, ad quam S. Franciſcus Saleſius pervenit, qui poſtquam ſe ipſum in hac virtute Sanctum effeciſſet, alioſque ſanctificaſſet, per vitæ communis exemplum nobis majorem reliquit facilitatem ſequendi illum in via ſalutis. *Auctor Sermonum in omnia argumenta.*

Quomodo noſmet ſanctificare poſſimus in omnibus ſtatibus ſequentes S. Franciſci doctrinam & exempla.

Satis mihi fuit vobis hominem proponere, qui exterius communem duxit vitam, quin inquireret vias longe ſepoſitas, & qui nihilominus ad ſublimem Sanctitatis gradum evaſit. Cur ergo & vos ſancti non ſitis illius veſtigia ſecuti? Dicetur ne ille ſtatus omnes ſanctificaſſe, neque utemini hac facilitate, ut voſmet in veſtro ſanctificetis? Viri Summi, & Nobiles ex Sancto hoc Præſule diſcitis, qua ratione ſtatus veſter ſit cum Evangelicis legibus conciliandus, & quomodo ſanguis difluens in venis veſtris nullam coloris ſui jacturam facturus ſit, ſi miſceatur Sanguini Filii Dei, quem crebro in Sacramentis recipitis. Judices, Præfecti, Magiſtratus, ille vos docebit artem ſervandæ humilitatis in tribunalibus, & veſtra utendi auctoritate, ut ubique virtus dominetur. Vos, populi, quæcunque tandem veſtra vocatio ſit, docebit in negotiationibus veſtris pro Cælo aliquod lucrum referre, vel inter difficilis opificii labores, pro æternitate contendere. Præſertim vero ille ſingillatim a Deo datus fuiſſe videtur, ut Sanctis Virginibus virtutis exemplar præberet: quandoquidem ille in hoc mirifice præſtitit, cum ſuavitas devotionis tenero earum ingenio ſit accommodatior: & quaſi Magni hujus Sancti Spiritus non ſatis ad vivum expreſſus in ſcriptis ſuis ſupereſſet, nobis vivens prototypum relinquere voluit, inſtituens Ordinem Sanctimonialium, cujus imaginem cum inter raptus ſui, extaſiſque dulcedines concepiſſet, voluit illius animam, ſpiritumque ſuavitatem eſſe, illarum perfectionem conſtituens in unione cum Deo, in pace, ac tranquillitate animæ, quæ proficiſcuntur, a perfecta abnegatione ſui ipſius, omniumque terræ hujus affectionum: ita ut ad Ordinis hujus ſpiritum obtinendum, neceſſe ſit eſſe hoſtias viventes, flammis puriſſimæ caritatis abſumptas. Nondum ne tibi ſatis eſt, Præſul Sanctiſſime, ita reliquiſſe ſanctimonialibus tuis Spiritum tuum? Illum Eccleſiæ univerſæ communica, & iis potiſſimum, qui te pie colunt, & venerantur; ut poſtquam in hac vita virtutes tuas fuerint imitati, in altera fiant participes gloriæ, qua frueris. *Idem.*